

**ΜΕΛΕΤΗ ΓΙΑ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΕΣ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΕΣ ΚΑΙ ΤΗΝ
ΑΝΑΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΗΣ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑΣ ΜΕ ΓΝΩΜΟΝΑ ΤΙΣ
ΕΣΩΤΕΡΙΚΕΣ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΙΚΕΣ ΤΑΣΕΙΣ ΣΤΗΝ
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΓΙΑ ΜΙΑ ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗ ΑΓΡΟΤΙΚΗ
ΑΝΑΠΤΥΞΗ**

1. Εισαγωγή

Η εκπόνηση της μελέτης περιλαμβάνει τρεις φάσεις. Η πρώτη φάση αποτελεί ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης του αγροτικού τομέα της Κεντρικής Μακεδονίας, από την οποία προκύπτει η SWOT ανάλυση για τη Περιφέρεια. Στα πλαίσια της ανάλυσης η Περιφέρεια διακρίθηκε χωρικά σε 35 περιοχές που περιλαμβάνουν αγροκτήματα Δήμων και Δημοτικών Διαμερισμάτων με ίδια ή παρόμοια γεωργικά χαρακτηριστικά. Η φάση αυτή ολοκληρώθηκε και έχει υποβληθεί η πρώτη έκθεση σύμφωνα με τα προβλεπόμενα από τη σύμβαση ανάθεσης της μελέτης. Η δεύτερη φάση, σύμφωνα με τις προδιαγραφές της σύμβασης, αποτελεί την πρόταση αναδιάρθρωσης των καλλιεργειών για την Περιφέρεια, η οποία συνοπτικά παρουσιάζεται στο κείμενο αυτό. Η τρίτη φάση της μελέτης προβλέπει την παρουσίαση της πρότασης σε δημόσια διαβούλευση στην Περιφέρεια για την οριστικοποίηση των συμπερασμάτων της μελέτης.

Η Β' φάση της μελέτης αποτελεί σύνθεση που στηρίζεται στην ανάλυση της Α' φάσης, αξιοποιεί τα αποτελέσματα της έρευνας πεδίου που διενεργήθηκε σύμφωνα με τις προδιαγραφές της σύμβασης και προσδιορίζεται από τις ρυθμίσεις της νέας ΚΓΠ. Στη Β' Φάση της μελέτης παρουσιάζεται η προβλεπόμενη κατεύθυνση της αναδιάρθρωσης της γεωργίας στην Κ. Μακεδονία σύμφωνα με τους στόχους της πολιτικής και μέσα στα πλαίσια που διαμορφώνει η SWOT ανάλυση (Α' Φάση). Η πρόταση της αναδιάρθρωσης όπως και η πρόταση εφαρμογής της πολιτικής για την αγροτική ανάπτυξη διαμορφώνονται με μια εκ των κάτω διαδικασία, η οποία συνίσταται στην συγκέντρωση των απόψεων των εμπλεκομένων στον αγροτικό τομέα με την προβλεπόμενη έρευνα πεδίου.

Η Σύμβαση ανάθεσης της μελέτης απαιτούσε κατά τη Β' Φάση να πραγματοποιηθεί εκτεταμένη έρευνα πεδίου με διακριτό αντικείμενο τη συγκέντρωση των απόψεων των εμπλεκομένων φορέων στον αγροτικό τομέα. Η έρευνα διενεργήθηκε σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στην σύμβαση. Η ANEΘ ανέλαβε τη διενέργεια και το συντονισμό της έρευνας, στην οποία συμμετείχαν στελέχη όλων των αναπτυξιακών εταιρειών της Κ. Μακεδονίας. Η έρευνα έγινε την περίοδο

19/6/2006 – 21/7/2006. Από τους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης συμπληρώθηκαν συνολικά 113 ερωτηματολόγια. Το δείγμα των αγροτών αποτελείται από 181 αγρότες και συμπληρώθηκε ο αντίστοιχος αριθμός ερωτηματολογίων. Το δείγμα των συνεταιρισμών περιλαμβάνει τις ΕΑΣ και Πρωτοβάθμιους Συνεταιρισμούς (21 ερωτηματολόγια). Το δείγμα των συλλογικών φορέων περιλαμβάνει φορείς όπως ο Ελληνικός Οργανισμός Εξωτερικού Εμπορίου, οι Αναπτυξιακές Εταιρείες, τοπικές ενώσεις Δήμων και Κοινοτήτων, Ενώσεις Νέων Αγροτών, Ενώσεις Βιοκαλλιεργητών και Ομάδες Παραγωγών (20 ερωτηματολόγια). Ο συντονιστής και επιστημονικά υπεύθυνος της μελέτης ανέλαβε τις συναντήσεις με τους Διευθυντές των οκτώ Διευθύνσεων Αγροτικής Ανάπτυξης της Περιφέρειας, από τις οποίες συγκέντρωσε τα διαθέσιμα στατιστικά στοιχεία και συζήτησε τις απόψεις τους, έτσι ώστε να διαμορφώσει μια ολοκληρωμένη άποψη για τον πρωτογενή τομέα της Περιφέρειας. Ο υπεύθυνος της μελέτης ζήτησε επίσης τις απόψεις Πανεπιστημιακών και Διευθυντών Υπηρεσιών ενώ συζήτησε και μαζί τους την πρόταση αναδιάρθρωσης. Όλο αυτό το υλικό, δηλαδή οι απαντήσεις και οι απόψεις που διατυπώθηκαν, συνοδεύει σε ηλεκτρονική μορφή τη Β' Φάση της μελέτης.

2. Το profile της Γεωργίας στην Κεντρική Μακεδονία

Η υφιστάμενη διάρθρωση των κλάδων παραγωγής του αγροτικού τομέα προσδιορίστηκε σε μεγάλη έκταση από την άσκηση μετά το 1981 της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής, πολιτικής που σχεδιάστηκε για να προσιδιάζει περισσότερο στις συνθήκες των δυτικοευρωπαϊκών χωρών και για αυτό δεν αξιοποιεί σε ένα βαθμό τα συγκριτικά πλεονεκτήματα της Περιφέρειας. Σημειώνεται όμως ότι ενώ η ΚΓΠ είναι μια ολοκληρωμένη και αποτελεσματική πολιτική, τα εγγενή προβλήματα του αγροτικού τομέα περιόρισαν σε ένα βαθμό την πλήρη αξιοποίηση των δυνατοτήτων που παρείχαν τα μέτρα της. Έτσι, όσον αφορά τη διάρθρωση των κλάδων στην Κ. Μακεδονία σημειώνονται τα παρακάτω:

i. Οι αροτραίες καλλιέργειες επικρατούν αλλά με περιορισμένο αριθμό κλάδων (χειμερινά σιτηρά, καπνός, αραβόσιτος, βαμβάκι, ζαχαρότευτλα) ενώ οι καλλιέργειες των οσπρίων, κτηνοτροφικών φυτών, πεπονοειδών - πατάτας καταλαμβάνουν περιορισμένες εκτάσεις.

ii. Η δενδροκομία αναπτύχθηκε μόνο σε τρεις νομούς της Περιφέρειας και δεν είναι αρκούντως διαφοροποιημένη. Έτσι για ορισμένα φρούτα παρατηρούνται κατά

περιόδους πλεονάσματα (κυρίως ροδάκινα) ενώ η χώρα είναι κατά περιόδους ελλειμματική σε άλλα φρούτα (μήλα, αχλάδια κλπ).

iii. Η αμπελοκαλλιέργεια καταλαμβάνει πολύ μικρές εκτάσεις, ενώ η Περιφέρεια βρίσκεται στην ζώνη καλλιέργειας της αμπέλου, και δεν υπάρχει περιοχή σε όλη την έκταση της Περιφέρειας που οι εδαφοκλιματικές συνθήκες δεν την ευνοούν. Αυτό προκύπτει από τη διασπορά μικρών οινοποιείων σε όλους σχεδόν τους Νομούς της Περιφέρειας.

iv. Η έκταση που καταλαμβάνει η λαχανοκομία είναι περιορισμένη σε σχέση με τις δυνατότητες που υπάρχουν. Η λαχανοκομία είναι τοπικής σημασίας (Θεσσαλονίκη, Ημαθία, Χαλκιδική) και καλύπτει μερικώς τις ανάγκες των τοπικών αγορών.

vi. Η βοοτροφία (η γαλακτοπαραγωγός) συγκεντρώθηκε σε μεγάλη έκταση στις πεδινές περιοχές της Περιφέρειας, ενώ υπάρχουν δυνατότητες ανάπτυξής της στις ορεινές περιοχές στις οποίες η γκάμα των οικονομικών δραστηριοτήτων είναι περιορισμένη.

vii. Η αιγοπροβατοτροφία αποτελεί δραστηριότητα των ορεινών και ημιορεινών περιοχών της Περιφέρειας με χαρακτηριστικά τις χαμηλές αποδόσεις και την έλλειψη εκσυγχρονισμού των εγκαταστάσεων.

viii. Οι άλλοι κλάδοι ζωικής παραγωγής (χοιροτροφία, ορνιθοτροφία, μελισσοκομία) είναι τοπικής σημασίας.

Η διάρθρωση αυτή των κλάδων του τομέα κρίνεται ότι αποτελεί την κυρίαρχη αδυναμία του, η οποία συνίσταται στην επικράτηση των αροτραίων καλλιεργειών, ενώ η δένδροκομία, η αμπελουργία και η λαχανοκομία καλλιεργούνται σε σχετικά περιορισμένες εκτάσεις αν και υπάρχουν ευνοϊκές συνθήκες για τους κλάδους αυτούς σε πολύ μεγαλύτερες εκτάσεις.

Η διάρθρωση των εκμεταλλεύσεων της Κ. Μακεδονίας χαρακτηρίζεται από τον μεγάλο αριθμό μικρών σε μέγεθος εκμεταλλεύσεων, όπως και στο σύνολο της χώρας. Με κριτήριο το μέγεθος διακρίνονται τρεις κατηγορίες εκμεταλλεύσεων. Οι εκμεταλλεύσεις μέχρι 50 στρ. αντιπροσωπεύουν το 69,5% του συνόλου, αλλά εκτιμάται ότι ο πραγματικός αριθμός τους είναι μικρότερος. Πρόκειται για εκμεταλλεύσεις που μόνο με την επιλογή της κατάλληλης παραγωγικής κατεύθυνσης μπορούν να αποτελέσουν αποκλειστική πηγή απασχόλησης και εισοδήματος. Η διατήρηση των εκμεταλλεύσεων αυτών συνδέεται με τη διαφοροποίηση των οικονομικών δραστηριοτήτων στις αγροτικές περιοχές. Οι εκμεταλλεύσεις 50-200

στρ. αντιπροσωπεύουν το 25,7% του συνόλου και αποτελούν αποκλειστική πηγή εισοδήματος και απασχόλησης στις αγροτικές περιοχές. Οι μεγαλύτερες των 200 στρ. εκμεταλλεύσεις, που είναι εκμεταλλεύσεις όλων των παραγωγικών κατευθύνσεων, αντιπροσωπεύουν το πιο αποτελεσματικό (efficient) μέρος της γεωργίας στην Κ. Μακεδονία

3. Αξιολόγηση των προβλημάτων της Περιφέρειας

Η ανάλυση στην Α' φάση της μελέτης ανέδειξε τα κύρια προβλήματα του αγροτικού τομέα της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας. Πρόκειται για προβλήματα που χαρακτηρίζουν το υπόβαθρο του αγροτικού τομέα και διαμορφώνουν τις συνθήκες άσκησης της γεωργίας. Τα προβλήματα αυτά αξιολογούνται ως προς τις επιπτώσεις τους στην ανταγωνιστικότητα του τομέα, στην προστασία του περιβάλλοντος και στην προσαρμογή του τομέα στις συνθήκες της αγοράς, επιπτώσεις που συνεπάγονται αναποτελεσματική κατανομή των διαθέσιμων πόρων και κατά συνέπεια επηρεάζουν αρνητικά τα γεωργικά εισοδήματα. Η αξιολόγηση σε μεγάλη έκταση αξιοποιεί τις απόψεις που διατυπώθηκαν στην έρευνα πεδίου (ερωτηματολόγια ΟΤΑ και αγροτών).

Όπως αναφέρεται στην Α' φάση της μελέτης τα προβλήματα που διαπιστώθηκαν συνδέονται με:

i. **Το ανθρώπινο δυναμικό.** Τα χαρακτηριστικά του ανθρώπινου δυναμικού συμβάλλουν στη χαμηλή ανταγωνιστικότητα του τομέα που οφείλεται στην ανελαστικότητα προσαρμογής (αδυναμία προσαρμογής) και στην καθυστέρηση υιοθέτησης καινοτομιών και βελτιωμένων γεωργικών πρακτικών. Χαρακτηριστικό επίσης των απασχολούμενων στη γεωργία είναι η άμβλυνση των επιχειρηματικών τους χαρακτηριστικών που συνεπάγεται απροθυμία ανάληψης κινδύνων.

ii. **Το μέγεθος των εκμεταλλεύσεων (εγγειοδιαρθρωτικό).** Πρόκειται για το εγγενές πρόβλημα της ελληνικής γεωργίας από το οποίο εξαρτάται σε σημαντικό βαθμό η ανταγωνιστικότητα του τομέα.

iii. **Την υποδομή για την παραγωγή.** Είναι προβλήματα που διαμορφώνουν το επίπεδο παραγωγικότητας του τομέα και κατά συνέπεια την ανταγωνιστικότητά του.

iv. **Την υποδομή εμπορίας και μεταποίησης.** Παρά το γεγονός ότι η Περιφέρεια δεν στερείται υποδομής εμπορίας και μεταποίησης, η έρευνα υποδεικνύει τις περιοχές όπου υπάρχουν προβλήματα που οφείλονται σε ανεπάρκεια των σχετικών υποδομών.

v. **Την υποβάθμιση των ανανεώσιμων φυσικών πόρων - Περιβαλλοντικά προβλήματα.** Η υποβάθμιση των επιφανειακών και υπόγειων υδατικών πόρων (ρύπανση, μείωση, υφαλμύρωση) οφείλεται στη χρήση των αγροχημικών εισροών της εντατικής γεωργίας, στη μη ορθολογική χρήση των πόρων και στη βιομηχανική δραστηριότητα.

vi. **Την ενημέρωση και την επαγγελματική επιμόρφωση.** Όπως έδειξε η επεξεργασία των πληροφοριών που αντλήθηκαν από την έρευνα υπάρχει σχετικό έλλειμμα ενημέρωσης και επαγγελματικής επιμόρφωσης.

vii. **Τη διοικητική και τεχνική στήριξη.** Ο εκσυγχρονισμός του αγροτικού τομέα και η ανάγκη προσαρμογής του στις συνθήκες της αγοράς δημιουργούν νέες αυξανόμενες ανάγκες για τέτοιες υπηρεσίες ανεξάρτητα από το επίπεδο παροχής τους.

viii. **Τους Συνεταιρισμούς.** Όπως προέκυψε από την επεξεργασία των απόψεων συνεταιριστικών οργανώσεων (κυρίως Ε.Α.Σ.) τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν στην λειτουργία τους είναι τριών κατηγοριών. Πρόκειται για προβλήματα που οφείλονται στο μέγεθός τους, προβλήματα που οφείλονται στο ανθρώπινο δυναμικό και οικονομικά προβλήματα. Οι προοπτικές τους εξαρτώνται από τις δυνατότητες εκσυγχρονισμού και αναδιοργάνωσης, από τη διεύρυνση της συμμετοχής, ιδίως των νέων αγροτών, και από τις δυνατότητες διαφοροποίησης των δραστηριοτήτων τους, που περιλαμβάνουν την παραγωγή και διάθεση επωνύμων προϊόντων.

4. Προοπτικές του αγροτικού τομέα της Περιφέρειας Κ. Μακεδονίας

Η νέα ΚΓΠ με τη μερική αποδέσμευση των επιδοτήσεων από τα προϊόντα αίρει σε μεγάλο βαθμό τη στρέβλωση (distortion) των τιμών που συνεπάγεται η χορήγηση των επιδοτήσεων και δημιουργεί νέες σχέσεις ανταγωνιστικότητας μεταξύ των κλάδων παραγωγής, προφανώς ευνοώντας κλάδους με συγκριτικά πλεονεκτήματα. Συγχρόνως, οι ρυθμίσεις της νέας ΚΓΠ εξασφαλίζουν ένα ποσοστό του γεωργικού εισοδήματος, ενισχύοντας τα επιχειρηματικά χαρακτηριστικά των γεωργών, δηλαδή την ανάληψη διαχείρισης κινδύνων. Η πολιτική για την αγορά συνοδεύεται από την πολιτική για τη στήριξη της αγροτικής ανάπτυξης, η οποία επιταχύνει επιθυμητές διαρθρωτικές αλλαγές και διευκολύνει την προσαρμογή του τομέα στις συνθήκες της αγοράς. Με τις συνθήκες αυτές οι προοπτικές του αγροτικού τομέα σε μεγάλη έκταση προσδιορίζονται από τα χαρακτηριστικά του τομέα και τα

συγκριτικά του πλεονεκτήματα. Οι δυνατότητες που παρέχονται διαμορφώνουν τις παρακάτω προοπτικές:

i. Ενίσχυση του ρυθμού βελτίωσης της διάρθρωσης των γεωργικών εκμεταλλεύσεων. Εκτιμάται ότι η εισαγωγή της ενιαίας ενίσχυσης ανά εκμετάλλευση, που αίρει σε ένα βαθμό την επιδότηση της εγγείου προσόδου και την αύξηση των ενοικίων για τις επιδοτούμενες καλλιέργειες, συνεπάγεται μείωση των ενοικίων και κατά συνέπεια της αξίας του εδάφους.

ii. Διαφοροποίηση των παραγωγικών κατευθύνσεων. Η λειτουργία της αγοράς θα οδηγήσει στην παραγωγή γεωργικών προϊόντων που ανταποκρίνονται στη ζήτηση. Αναμένεται η γενικότερη διαφοροποίηση των παραγωγικών κατευθύνσεων και η αύξηση της γκάμας των παραγόμενων προϊόντων.

iii. Διάδοση σύγχρονων γεωργικών πρακτικών και έλεγχος της ποιότητας των παραγόμενων προϊόντων. Οι ολοκληρωμένες γεωργικές πρακτικές, η βιολογική γεωργία και κτηνοτροφία και ενδεχομένως άλλες γεωργικές πρακτικές προβλέπεται ότι αποτελούν εφικτές προοπτικές. Η πιστοποίηση της παραγωγής (π.χ. προϊόντα ονομασίας προέλευσης) δημιουργεί προοπτικές για παραγωγή προϊόντων ποιότητας.

iv. Προστασία του περιβάλλοντος και των ανανεώσιμων φυσικών πόρων όπως προβλέπεται από τη νέα ΚΓΠ (πολλαπλή συμμόρφωση, κώδικες ορθών γεωργικών πρακτικών)

v. Βελτίωση της δασοκομίας και η αξιοποίηση των βοσκοτόπων.

vi. Αναδιάρθρωση της γεωργίας. Είναι προφανές ότι με τη νέα ΚΓΠ και με τη στήριξη της αγροτικής ανάπτυξης επιδιώκεται η αναδιάρθρωση της γεωργίας. Η αναδιάρθρωση συνεπάγεται κυρίως μείωση της ανθρώπινης εργασίας στο γεωργικό τομέα. Έτσι για να διατηρηθεί ζωντανή η ύπαιθρος είναι απαραίτητη η δημιουργία εναλλακτικών πηγών απασχόλησης και εισοδήματος, όπως προβλέπεται από τον κανονισμό 1698/2005 (άρθρο 4, παρ. 3).

vii. Η βελτίωση της παραγωγικότητας και ανταγωνιστικότητας του τομέα που θα οφείλεται στον εκσυγχρονισμό και επέκταση της τεχνικής υποδομής της γεωργίας.

5. Στρατηγική Αγροτικής Ανάπτυξης και στόχοι της αναδιάρθρωσης των καλλιεργειών στην Κ. Μακεδονία

Η στρατηγική αγροτικής ανάπτυξης στην Κ. Μακεδονία εντάσσεται στα πλαίσια της Εθνικής Στρατηγικής Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΣΣΑΑ, Μαΐος 2006) η

οποία διαμορφώνεται σύμφωνα με τις στρατηγικές κατευθυντήριες γραμμές για την αγροτική ανάπτυξη (2006/144/85).

Στο πλαίσιο της στρατηγικής αγροτικής ανάπτυξης, η αναδιάρθρωση των καλλιεργειών θα πρέπει να συμβάλλει στην επίτευξη των ακόλουθων στόχων:

i. Επίτευξη μιας σύγχρονης, υψηλής ποιότητας γεωργίας που να ενσωματώνει τα βασικά πρότυπα της κοινοτικής νομοθεσίας και να εξασφαλίζει την αειφόρο χρήση των διαθέσιμων δασικών συντελεστών.

ii. Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των τομέων της γεωργίας και της δασοκομίας που να στηρίζεται κυρίως στην ποιότητα των παραγόμενων προϊόντων, μέσω καινοτομιών για την ανάπτυξη νέων προϊόντων, επεξεργασιών και τεχνολογιών,

iii. Αξιοποίηση των ιδιαίτερων φυσικών χαρακτηριστικών των περιοχών της Περιφέρειας, άμβλυνση των μεταξύ τους ανισοτήτων και αντιμετώπιση των προβλημάτων από την αναθεώρηση της ΚΓΠ.

Η αναδιάρθρωση των καλλιεργειών στην Περιφέρεια, όπως είναι προφανές, απαιτεί τη συμμετοχή του ανθρώπινου παράγοντα, δηλαδή των γεωργών που θα κληθούν να την εφαρμόσουν, του κράτους που ασκεί την πολιτική, και εξαρτάται από τους διαθέσιμους γεωργικούς πόρους. Στα πλαίσια αυτά εξειδικεύονται τα κριτήρια επιλογής της στρατηγικής για την αναδιάρθρωση των καλλιεργειών που είναι:

i. **Η αποδοχή της αναδιάρθρωσης.** Στο σχεδιασμό των διαδικασιών για την εφαρμογή της αναδιάρθρωσης είναι απαραίτητη η εξασφάλιση της αποδοχής της, που μπορεί να βασιστεί στην ενημέρωση των γεωργών.

ii. **Το θεσμικό πλαίσιο,** το οποίο διαμορφώνουν οι Κανονισμοί 1782/2003, 864/2004, 1698/2005 και 60/2000 (W.F.D). Πρόκειται για πλαίσιο που στηρίζει την προσαρμογή της γεωργίας στην αγορά και ενισχύει την ανταγωνιστικότητα, την προστασία του περιβάλλοντος, την υιοθέτηση των κοινοτικών προτύπων και τη διαφοροποίηση των οικονομικών δραστηριοτήτων.

iii. **Οι διαθέσιμοι φυσικοί πόροι.** Πρόκειται για τη διαθέσιμη γεωργική γη, την αρδευόμενη έκταση, το κλίμα, την ύπαρξη μικροκλιμάτων, το ανθρώπινο δυναμικό και γενικά όλα τα χαρακτηριστικά που διαμορφώνουν τα συγκριτικά πλεονεκτήματα κάθε περιοχής.

Η αναδιάρθρωση των καλλιεργειών δεν εξασφαλίζει από μόνη της τη βιώσιμη ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών. Σύμφωνα με τον Κανονισμό 1698/2005 η βιώσιμη ανάπτυξη στηρίζεται με μέτρα που αποβλέπουν:

- Στη βελτίωση της ποιότητας ζωής στις αγροτικές περιοχές και στην ενθάρρυνση της διαφοροποίησης της οικονομικής δραστηριότητας.
- Στη βελτίωση του περιβάλλοντος και της υπαίθρου μέσω της παροχής στήριξης για τη διαχείριση της γης.

Η επίτευξη των στόχων της αναδιάρθρωσης και της αγροτικής ανάπτυξης την περίοδο 2007-2013 επιδιώκεται με τα μέτρα της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής για την αγορά και την εισοδηματική στήριξη (Καν. 1782/2003) που συνοδεύονται και συμπληρώνονται από τα μέτρα για τη στήριξη της αγροτικής ανάπτυξης. Η στρατηγική για την αναδιάρθρωση και την αγροτική ανάπτυξη διαμορφώνεται από την υλοποίηση των μέτρων που προβλέπονται από τους Καν. 1782/2003 και 1698/2005.

6. Σχέδιο Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης

Το πρόγραμμα αγροτικής ανάπτυξης που παρουσιάζεται στα πλαίσια της μελέτης είναι προφανές ότι αποτελεί μια πρόδρομη σύνθεση που έγινε σύμφωνα με τη στρατηγική αγροτικής ανάπτυξης που έχει αναλυθεί. Η ολοκλήρωση του απαιτεί τη δημόσια διαβούλευση, την επεξεργασία από την αρμόδια υπηρεσία και την έγκριση του σε πολιτικό επίπεδο. Κύριο χαρακτηριστικό του προγράμματος είναι η αξιοποίηση των δεδομένων της έρευνας πεδίου. Έτσι, ακολουθήθηκε μια διαδικασία εκ των κάτω (bottom-up) με στόχο να καταρτιστεί ένα πρόγραμμα αγροτικής ανάπτυξης που προσιδιάζει στις συνθήκες της Περιφέρειας. Η κατάρτιση του προγράμματος με αυτή τη διαδικασία ελαχιστοποιεί τις δυσχέρειες που συνήθως παρουσιάζονται κατά την υλοποίηση παρόμοιων προγραμμάτων.

Το πρόγραμμα διαρθρώνεται σε 4 άξονες σύμφωνα με τον Κανονισμό 1698/2005 και το σχέδιο του εφαρμοστικού κανονισμού και περιλαμβάνει όλα τα μέτρα που προβλέπονται. Για κάθε μέτρο γίνεται αναφορά στην νομική του βάση, στα βασικά στοιχεία της ταυτότητάς του, στο πεδίο εφαρμογής του, και εκτιμώνται, όπου είναι εφικτό, δείκτες και χρηματοδοτικά στοιχεία. Συνοπτικά το πρόγραμμα παρουσιάζεται στον Πίνακα 1 που δείχνει και την εκτιμώμενη βαρύτητα κάθε κατηγορίας μέτρων.

Το πρόγραμμα συμπληρώνεται από μία ταξινόμηση κατά άξονα και μέτρο του Κανονισμού 1698/2005 των προτάσεων παρέμβασης που διατυπώθηκαν στην έρευνα πεδίου. Η ταξινόμηση αυτή παρουσιάζεται ξεχωριστά για κάθε περιοχή της

Περιφέρειας. Η ταξινόμηση αυτή θα συμβάλει στην ολοκλήρωση του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης και θα διευκολύνει την υλοποίησή του.

Πίνακας 1. Διάρθρωση του Προγράμματος αγροτικής ανάπτυξης

Αριθμός	Τίτλος μέτρου	Προϋπ/μος (%)
ΑΞΟΝΑΣ 1. ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ ΤΟΜΕΑ ΤΗΣ ΓΕΩΡΓΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΑΣΟΚΟΜΙΑΣ		
	Μέτρα που αποσκοπούν στην προώθηση της γνώσης και στη βελτίωση του ανθρώπινου δυναμικού	13,9
	Μέτρα που αποσκοπούν στην αναδιάρθρωση και ανάπτυξη του φυσικού κεφαλαίου και στην προαγωγή της καινοτομίας	30,5
	Μέτρα που αποσκοπούν στη βελτίωση της ποιότητας της γεωργικής παραγωγής και των προϊόντων	9,2
ΑΞΟΝΑΣ 2. ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΥΠΑΙΘΡΟΥ		
	Μέτρα που στοχεύουν στην αειφορική χρήση γεωργικής γης	25,8
	Μέτρα που στοχεύουν στην αειφόρο χρήση δασικής γης	7,6
ΑΞΟΝΑΣ 3. ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ ΖΩΗΣ ΣΕ ΑΓΡΟΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΚΑΙ ΕΝΘΑΡΡΥΝΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑΦΟΡΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ		
	Μέτρα για τη διαφοροποίηση της αγροτικής οικονομίας	7,7
	Μέτρα για τη βελτίωση της ποιότητας ζωής στις αγροτικές περιοχές	4,5
	Κατάρτιση, απόκτηση δεξιοτήτων και εμπύχωση	0,8
ΑΞΟΝΑΣ LEADER		(χρηματοδοτείται από τους άλλους άξονες)

7. Σχέδιο αναδιάρθρωσης των κλάδων παραγωγής της Περιφέρειας

Με το θεσμικό πλαίσιο που διαμορφώθηκε μετά το 2003 (Καν. 1782/2003, 864/2004, 1698/2005) μεταβάλλονται οι σχέσεις ανταγωνιστικότητας μεταξύ των κλάδων της γεωργικής παραγωγής και συνεχίζεται η προσπάθεια βελτίωσης της τεχνικής υποδομής. Έτσι, αναμένεται η σταδιακή αναδιάρθρωση των κλάδων παραγωγής που διευκολύνεται και επιταχύνεται με τα μέτρα που ευνοούν τη βελτίωση των χαρακτηριστικών του ανθρώπινου δυναμικού, τη βελτίωση της ποιότητας των προϊόντων, την προστασία του περιβάλλοντος, την ποιότητα ζωής στις αγροτικές περιοχές και τη διαφοροποίηση της αγροτικής οικονομίας.

Τα χαρακτηριστικά της αναδιάρθρωσης δεν είναι μετρήσιμα (στα πλαίσια του περιορισμένου χρόνου διεξαγωγής της μελέτης), για αυτό εκτιμώνται. Η εκτίμηση που παρουσιάζεται στηρίζεται:

i. Στα αποτελέσματα της έρευνας πεδίου και συγκεκριμένα στις σχετικές απόψεις που διατυπώθηκαν από τους ΟΤΑ, στις απόψεις που διατυπώθηκαν από τις Διευθύνσεις Αγροτικής Ανάπτυξης και στις απόψεις των γεωργών που πήραν μέρος στην έρευνα.

ii. Στην εμπειρία των μελετητών και ιδιαίτερα στην άποψη που διαμόρφωσαν κατά τη διεξαγωγή της έρευνας και κατά την επεξεργασία των πληροφοριών που αντλήθηκαν

iii. Στην ανάλυση που παρουσιάστηκε στην πρώτη φάση της μελέτης.

Η επεξεργασία των σχετικών απόψεων που συγκεντρώθηκαν από τους ΟΤΑ δείχνει ότι:

i. Η υφιστάμενη διάρθρωση των κλάδων παραγωγής δε θεωρείται αποτελεσματική, και για αυτό είναι απαραίτητη η αναδιάρθρωσή τους. Έντονο πρόβλημα υπάρχει στις ξηρικές περιοχές όπου επικρατούν τα χειμερινά σιτηρά (Κιλκίς) και στις περιοχές που επικρατεί η καπνοκαλλιέργεια (Πιερία). Όπως προκύπτει, όμως, από την επεξεργασία, σε πολλές περιοχές δεν υπάρχει ακόμη εδραιωμένη άποψη για την κατεύθυνση της αναδιάρθρωσης.

ii. Οι προτάσεις που διατυπώθηκαν για την εισαγωγή νέων κλάδων αφορούν την αύξηση των εκτάσεων των κτηνοτροφικών φυτών, των οσπρίων, της λαχανοκομίας, της ανθοκομίας, της αμπελοκαλλιέργειας, των βιολογικών καλλιεργειών, των αρωματικών και φαρμακευτικών φυτών και την εισαγωγή των ενεργειακών φυτών, ιδιαίτερα στις ξηρικές περιοχές.

Η επεξεργασία των απόψεων των γεωργών δείχνει ότι οι μεμονωμένοι γεωργοί δεν είναι αρκούντως ενημερωμένοι για τις δυνατότητες που παρέχει η νέα ΚΓΠ και ότι σε μεγάλη έκταση θα διατηρήσουν τις καλλιέργειες τους με εξαίρεση την καπνοκαλλιέργεια. Ακόμη διατυπώθηκε η τάση επέκτασης των βιολογικών καλλιεργειών και της ολοκληρωμένης γεωργίας.

Οι απόψεις των Διευθύνσεων Αγροτικής Ανάπτυξης που αφορούν την αναδιάρθρωση των κλάδων είναι οι εξής:

i. **Νομός Ημαθίας.** Η περιοχή Πιέριων έχει συνθήκες (μικροκλίμα) που ευνοούν την καλλιέργεια λαχανικών και την επέκταση των θερμοκηπίων και των βιολογικών καλλιεργειών. Προτείνεται η διατήρηση της αμπελοκαλλιέργειας. Στην πεδινή περιοχή αναμένεται μείωση των εκτάσεων της τευτλοκαλλιέργειας και της καπνοκαλλιέργειας και αύξηση των καλλιεργειών αραβοσίτου και μηδικής για τη στήριξη της κτηνοτροφίας. Στην περιοχή Νάουσας η ροδακινοκαλλιέργεια και η αμπελοκαλλιέργεια θα αποτελούν τους κυρίους κλάδους φυτικής παραγωγής με καλές προοπτικές.

ii. **Νομός Θεσσαλονίκης.** Στην πεδινή περιοχή προβλέπεται ότι θα διατηρηθεί η ρυζοκαλλιέργεια, ενώ υπάρχουν προοπτικές για την επέκταση της λαχανοκομίας και

της ολοκληρωμένης γεωργίας. Στην περιοχή Θερμαϊκού, παραδοσιακή καλλιέργεια είναι η αμπελοκαλλιέργεια που αντιμετωπίζει προβλήματα (άδειες, στα επιτραπέζια η ποικιλία Victoria), επίσης αναμένεται μείωση της βαμβακοκαλλιέργειας. Κλάδοι με προοπτικές είναι η καλλιέργεια οσπρίων, η καλλιέργεια χειμερινών λαχανικών και οι θερμοκηπιακές καλλιέργειες. Στην ορεινή περιοχή προοπτικές έχει η ανάπτυξη της αιγοπροβατοτροφίας, που είναι παραδοσιακός κλάδος της περιοχής, και η καλλιέργεια κτηνοτροφικών φυτών. Στη βόρεια περιοχή, όπου παραδοσιακός κλάδος είναι η αιγοπροβατοτροφία, οι συνθήκες ευνοούν την ανάπτυξη της δενδροκομίας (έχουν φυτευτεί αγλαδιές και ροδακινιές ενώ υπάρχουν ευνοϊκές συνθήκες για την καλλιέργεια της μηλιάς). Στη νοτιοανατολική περιοχή παραδοσιακοί κλάδοι είναι η βοοτροφία, η αιγοπροβατοτροφία και η καπνοκαλλιέργεια, η τελευταία προβλέπεται ότι σταδιακά θα εγκαταλειφθεί. Κλάδοι με προοπτικές είναι η καλλιέργεια λαχανικών και θερμοκηπιακές καλλιέργειες. Στην περιοχή Μυγδονίας προοπτικές έχει η βοοτροφία, ενώ έχει εισαχθεί η καλλιέργεια αρωματικών φυτών.

iii. **Νομός Κιλκίς.** Η μεγάλη έκταση που καταλαμβάνουν τα χειμερινά σιτηρά δημιουργεί τις προϋποθέσεις για εισαγωγή της καλλιέργειας των ενεργειακών φυτών.

iv. **Νομός Πέλλας.** Στην περιοχή Αλμωπίας προοπτικές υπάρχουν για τη δενδροκομία (κερασιά, καστανιά), ενώ παραδοσιακός κλάδος είναι η λαχανοκομία (πράσα στο αγρόκτημα Δωροθέας και πιπεριές στο αγρόκτημα Πιπεριάς). Στην περιοχή της Βεγορίτιδας η δενδροκομία αποτελεί κύριο κλάδο της γεωργίας με προοπτικές. Στην περιοχή της Έδεσσας η επικρατούσα καλλιέργεια είναι η καλλιέργεια κερασιών. Στην περιοχή Σκύδρας επικρατεί η ροδακινοκαλλιέργεια. Στους προβληματικούς κλάδους παραγωγής της περιοχής Γιαννιτσών και Κύρρου περιλαμβάνονται ο καπνός burley και Virginia, τα σιτηρά, το βαμβάκι και ο αραβόσιτος. Προβλέπεται αύξηση των εκτάσεων της λαχανοκομίας και της δενδροκομίας.

v. **Νομός Πιερίας.** Στην Πιερία κλάδοι με προοπτικές είναι οι καλλιέργειες ακτινιδίου, φράουλας, κερασιών και λαχανικών, προοπτικές έχουν οι βιολογικές καλλιέργειες. Γενικά στο Νομό οι συνθήκες είναι ευνοϊκές για την ανάπτυξη της δενδροκομίας και της κτηνοτροφίας.

vi. **Νομός Σερρών.** Στην περιοχή Παγγαίου υπάρχουν προοπτικές ανάπτυξης για την αιγοπροβατοτροφία και την εκτροφή θηλάζουσων αγελάδων. Στην ορεινή περιοχή προβληματικός κλάδος θεωρείται η πατατοκαλλιέργεια, που θεωρείται και από τους παραδοσιακούς κλάδους, ενώ κλάδοι με προοπτική είναι η

αιγοπροβατοτροφία και η εκτροφή θηλάζουσων αγελάδων. Στην περιοχή του Στρυμόνα κλάδοι με προοπτική είναι τα κτηνοτροφικά φυτά και η γαλακτοπαραγωγός και κρεατοπαραγωγός βοοτροφία. Στην ημιορεινή περιοχή, με παραδοσιακές καλλιέργειες το μπάσμα, τα σιτηρά και τα αμύγδαλα, προβληματικοί κλάδοι είναι η καπνοκαλλιέργεια, η ελαιοκαλλιέργεια, η αμπελοκαλλιέργεια και η καλλιέργεια αμυγδάλων. Κλάδοι με προοπτική στην περιοχή είναι η αιγοπροβατοτροφία και η εκτροφή θηλάζουσων αγελάδων. Στην περιοχή Κερκίνης παραδοσιακοί κλάδοι παραγωγής είναι η αιγοπροβατοτροφία, η καπνοκαλλιέργεια και η εκτροφή θηλάζουσων αγελάδων. Έντονα προβληματικός κλάδος είναι ο κλάδος του καπνού. Κλάδοι με προοπτική είναι η αιγοπροβατοτροφία και η εκτροφή θηλάζουσων αγελάδων. Η καπνοκαλλιέργεια είναι προβληματική και στην περιοχή Μενοικίου, όπου παραδοσιακοί κλάδοι θεωρούνται τα σιτηρά και ο μπάσμάς. Κλάδοι με προοπτική είναι η αιγοπροβατοτροφία και η εκτροφή θηλάζουσων αγελάδων. Τελευταία παρατηρείται εξάπλωση της καλλιέργειας επιτραπέζιων σταφυλιών.

vii. **Νομός Χαλκιδικής.** Καλλιέργειες με προοπτικές στο νομό Χαλκιδικής είναι η ελαιοκαλλιέργεια για παραγωγή βρώσιμης ελιάς, η δένδροκομία (βερικοκιά) και οι θερμοκηπιακές καλλιέργειες. Στο Νομό αναπτύσσονται και η βιολογική γεωργία και κτηνοτροφία.

Η εκτίμηση των χαρακτηριστικών της αναμενόμενης αναδιάρθρωσης των κλάδων της γεωργίας και κτηνοτροφίας είναι η εξής:

- Κλάδοι φυτικής παραγωγής

i. **Χειμερινά σιτηρά** (3.785 χιλιάδες στρέμματα). Θα καλλιεργούνται στις ξηρικές εκτάσεις της Περιφέρειας και θα συμμετέχουν σε συστήματα αμειψισποράς με τις ανοιξιάτικες καλλιέργειες. Αναμένεται ακόμα η καλλιέργειά τους σε αρδευόμενες εκτάσεις στις οποίες επιτυγχάνουν υψηλές αποδόσεις. Προβλέπεται αύξηση των εκτάσεων της καλλιέργειας μαλακού σίτου και μείωση των εκτάσεων της καλλιέργειας σκληρού. Στις ξηρικές εκτάσεις στις οποίες καλλιεργούνται τα σιτηρά προβλέπεται, μετά από μία περίοδο προσαρμογής κατά την οποία θα διαμορφωθούν οι σχέσεις ανταγωνιστικότητάς τους με τα χειμερινά σιτηρά, η εισαγωγή και η αύξηση των εκτάσεων των ενεργειακών καλλιεργειών. Από τη διάρθρωση των κλάδων στους Νομούς της Περιφέρειας προκύπτει ότι η καλλιέργεια των ενεργειακών καλλιεργειών προσιδιάζει στους νομούς Κιλκίς, Θεσσαλονίκης και Σερρών.

ii. **Αραβόσιτος** (440 χιλιάδες στρέμματα). Θα συνεχίσει να είναι ένας από τους κύριους κλάδους των αροτραίων καλλιεργειών, διότι αποτελεί μια πλήρως

εκμηχανισμένη καλλιέργεια, με καλές αποδόσεις, που στηρίζει την κτηνοτροφία. Οι εκτάσεις θα παρουσιάζουν διακυμάνσεις που θα εξαρτώνται από την διαμορφούμενη ανταγωνιστικότητα του κλάδου. Οι νομοί Σερρών, Πέλλας και Θεσσαλονίκης θα παραμείνουν οι κύριοι Νομοί παραγωγής αραβόσιτου.

iii. **Ρύζι** (164 χιλιάδες στρέμματα). Παραδοσιακή καλλιέργεια στο Δέλτα Αξιού και στην περιοχή Στρυμόνα με ειδικό καθεστώς ενίσχυσης (άρθρο 80 και 81, Καν. 1782/2003) της οποίας η έκταση δεν προβλέπεται ότι θα μειωθεί.

iv. **Κτηνοτροφικά φυτά** (370 χιλ. στρ.). Αναμένεται αύξηση των εκτάσεων των κτηνοτροφικών φυτών και κυρίως της μηδικής που σε μεγάλη έκταση θα οφείλεται στην πολλαπλή συμμόρφωση, που αποτελεί προϋπόθεση χορήγησης άμεσων ενισχύσεων (Κανονισμός 1782/2003).

v. **Βρώσιμα όσπρια** (6 χιλ. στρ.). Οι εκτάσεις που καλλιεργούνται με βρώσιμα όσπρια αναμένεται να αυξηθούν (Ν. Σερρών, Ν. Θεσσαλονίκης), μειονέκτημα όμως αποτελεί η έλλειψη εμπειρίας των γεωργών για την καλλιέργεια.

vi. **Βαμβάκι** (1.065 χιλ. στρ.). Η βαμβακοκαλλιέργεια, όπως και η καλλιέργεια αραβόσιτου, θα αποτελεί μία από τις κύριες αροτραίες καλλιέργειες τουλάχιστον μέχρι το 2013 που θα ισχύει η μη αποδέσμευση του 35% της επιδότησης (54 περίπου ευρώ ανά στρέμμα). Η έκταση της βαμβακοκαλλιέργειας θα μειωθεί όταν μειωθεί η ανταγωνιστικότητα της καλλιέργειας δηλ. όταν το ακαθάριστο κέρδος (ακαθάριστη πρόσοδος μείον μεταβλητές δαπάνες) των άλλων καλλιεργειών θα υπερβαίνει το ακαθάριστο κέρδος της βαμβακοκαλλιέργειας στο οποίο περιλαμβάνεται η επιδότηση των 54 €/στρ. Προβλέπεται όμως ότι θα μειωθούν οι εκτάσεις που ενοικιάζουν οι εκμεταλλεύσεις για καλλιέργεια βαμβακιού, έτσι αναμένεται μία σταδιακή μείωση των εκτάσεών της.

vii. **Καπνός ανατολικού τύπου** (155 χιλ. στρ.). Η καλλιέργεια ποικιλιών καπνού ανατολικού τύπου προβλέπεται ότι θα μειωθεί σε μεγάλη έκταση διότι υφίσταται τον έντονο ανταγωνισμό γειτονικών χωρών που συνεπάγεται πτώση των τιμών παραγωγού (εκτιμάται ότι η καπνοκαλλιέργεια θα περιορισθεί στις ποικιλίες μπασμά και Κατερίνης – Σαμψούς). Η μείωση των τιμών οφείλεται επίσης στην υποβάθμιση της ποιότητας. Στις προβληματικές περιοχές των Νομών Πιερίας (Βόρεια Περιοχή) και Σερρών (Περιοχές Παγγαίου, Κερκίνης, Μενοικίου και Ημιορεινή) η καπνοκαλλιέργεια προβλέπεται να υποκατασταθεί από τη δενδροκομία και την αργοπροβατοτροφία.

viii. **Καπνός Burley και Virginia** (48 χιλ. στρ.). Οι καλλιέργειες αυτές δεν έχουν προοπτικές, αλλά δε δημιουργούν έντονα προβλήματα διότι καλλιεργούνται σε αρδευόμενες εκτάσεις και σχετικά εύκολα θα υποκατασταθούν από ανοιξιάτικες καλλιέργειες.

ix. **Ζαχαρότευτλα** (148 χιλ. στρ.) Η καλλιέργεια των ζαχαρότευτλων είναι άμεσα συνδεδεμένη με τη βιομηχανία ζάχαρης, η οποία προβλέπεται να μετατρέψει σακχαρουργεία σε μονάδες παραγωγής βιοκαυσίμων. Η έκταση της καλλιέργειας θα εξαρτηθεί από τις σχέσεις ανταγωνιστικότητάς της με τις άλλες ανοιξιάτικες καλλιέργειες.

x. **Αρωματικά και φαρμακευτικά φυτά** (7 χιλ. στρ.). Πρόκειται για καλλιέργειες για τις οποίες υπάρχουν προτάσεις εισαγωγής σε περιοχές που δεν καλλιεργούνται και αύξησης των εκτάσεων σε περιοχές που ήδη καλλιεργούνται. Οι καλλιέργειες αυτές παράγουν προϊόντα που η εμπορία τους ελέγχεται από μεγάλες εταιρίες, έχουν ανελαστική ζήτηση και υφίστανται έντονο ανταγωνισμό. Η εξέλιξη των καλλιεργειών αυτών δεν είναι προβλέψιμη, με δεδομένα τα αποτελέσματα των προσπαθειών που έγιναν τις προηγούμενες δεκαετίες.

xi. **Πεπονοειδή – πατάτες** (52 χιλ. στρ., εκ των οποίων πατάτες τα 25 χιλ. στρ.). Πρόκειται για εντατικές σε εργασία καλλιέργειες με μεγάλες διακυμάνσεις στην παραγωγή και στις τιμές τους, οι οποίες προσδιορίζονται αποκλειστικά από τη λειτουργία της αγοράς. Η καλλιέργεια της πατάτας είναι παραδοσιακή καλλιέργεια στην ορεινή περιοχή του Ν. Σερρών και η εξέλιξή της εξαρτάται από την οργάνωση της εμπορίας της.

xii. **Ενεργειακές καλλιέργειες**. Προβλέπεται σταδιακή εισαγωγή σε ξηρικά εδάφη της καλλιέργειας ελαιοκράμβης.

xiii. **Λαχανικά** (216 χιλ. στρ.). Πρόκειται για κατηγορία κλάδων που περιλαμβάνει μεγάλο αριθμό καλλιεργειών μεταξύ των οποίων την καλλιέργεια τομάτας (βιομηχανική, επιτραπέζια υπαίθρου και θερμοκηπίου), σπαραγγιών και φράουλας. Οι εδαφοκλιματικές συνθήκες σε όλη την Περιφέρεια ευνοούν την καλλιέργεια λαχανικών για αυτό κάθε Νομός έχει μια περιοχή παραγωγής λαχανικών. Προοπτικές υπάρχουν για την αύξηση των εκτάσεων των λαχανικών αν δημιουργηθούν περιοχές με αξιόλογη έκταση ώστε να υπάρχει συγκεντρωμένη παραγωγή (π.χ. Δοβρά Ημαθίας) που να προσελκύει τους φορείς (συσκευασία) και αν δημιουργηθούν ομάδες παραγωγών που θα αναλάβουν την οργάνωση της παραγωγής και εμπορίας τους. Η άσκηση της λαχανοκομίας αμβλύνει το διαρθρωτικό πρόβλημα και είναι

εντατική σε ανθρώπινη εργασία. Η αύξηση της παραγωγής λαχανικών αναταποκρίνεται στα διαμορφούμενα καταναλωτικά πρότυπα. Η χώρα είναι ελλειμματική σε λαχανικά, ενώ υπάρχουν δυνατότητες αύξησης της παραγωγής. Προβλέπεται ότι την περίοδο 2007-2013 οι εκτάσεις των λαχανικών στην Περιφέρεια θα αυξηθούν όπως εξάλλου προβλέπεται και από τις Διευθύνσεις Γεωργίας της Περιφέρειας.

xiv. **Κηπευτική γη** (264 χιλ. στρ.). Τα φυτώρια αποτελούν εξελιγμένη μορφή αμιγώς επιχειρηματικής γεωργίας. Καταλαμβάνουν μικρές εκτάσεις στους Νομούς Ημαθίας, Θεσσαλονίκης και Πέλλας και η εξέλιξη τους συνδέεται με τη δενδροκομία. Οι θερμοκηπιακές ανθοκομικές καλλιέργειες έχουν προοπτικές σε ορισμένες περιοχές της Περιφέρειας. Οι θερμοκηπιακές καλλιέργειες λαχανικών μπορεί να αναπτυχθούν αν καταστεί εφικτή η αξιοποίηση της γεωθεμίας και των εναλλακτικών πηγών ενέργειας.

xv. **Αμπέλια** (57 χιλ. στρ.). Η αμπελοκαλλιέργεια, παραδοσιακή καλλιέργεια του ελληνικού χώρου, αποτελεί για την Περιφέρεια καλλιέργεια τοπικής σημασίας. Και οι δύο όμως κατηγορίες ποικιλιών (οινοποιήσιμα και επιτραπέζια) αντιμετωπίζουν προβλήματα. Τα οινοποιήσιμα υφίστανται περιορισμούς και τα επιτραπέζια αντιμετωπίζουν χαμηλή ζήτηση των ποικιλιών που καλλιεργούνται. Οι ευνοϊκές συνθήκες που υπάρχουν στην Περιφέρεια για την αμπελοκαλλιέργεια υποδεικνύουν ότι πρέπει να αναμένεται αύξηση των εκτάσεών της.

xvi. **Δενδροκομία** (1.068 χιλ. στρ.). Θα παραμείνει κύριος κλάδος της γεωργίας στους Νομούς Ημαθίας και Πέλλας. Έχει προοπτικές στους Νομούς Κιλκίς, Πιερίας και Σερρών αρκεί να εξασφαλιστεί η άρδευση. Η διαφοροποίηση των ειδών και των ποικιλιών, η παραγωγή προϊόντων ποιότητας και η οργάνωση της εμπορίας αποτελούν προϋποθέσεις για την ανάπτυξη της δενδροκομίας. Στο Ν. Χαλκιδικής επικρατεί η καλλιέργεια ελιάς με προοπτικές αύξησης των εκτάσεών της για την παραγωγή βρώσιμων ελιών.

- **Κλάδοι ζωικής παραγωγής**

i. **Βοοτροφία**. Περιλαμβάνει τη γαλακτοπαραγωγό βοοτροφία, την κρεοπαραγωγό βοοτροφία (πάχυνση μόσχων) και την εκτροφή θηλάζουσων αγελάδων. Η χώρα είναι ελλειμματική σε προϊόντα της βοοτροφίας (γάλα και κρέας), γι' αυτό επιδιώκεται η ανάπτυξή της. Η αύξηση του δικαιώματος παραγωγής γάλακτος στη χώρα (ποσόστωση) δημιουργεί προϋποθέσεις αύξησης της γαλακτοπαραγωγού βοοτροφίας. Η Περιφέρεια είναι κέντρο παραγωγής κρέατος, το

40-50% του μοσχαρίσιου νωπού κρέατος που καταναλώνεται στη χώρα παράγεται στο Ν. Ημαθίας. Η εκτροφή των θηλαζουσών αγελάδων αποτελεί κλάδο ζωικής παραγωγής των ορεινών περιοχών της Περιφέρειας με προοπτικές ανάπτυξης. Ο κλάδος της βοοτροφίας στηρίζεται σε μεγάλο βαθμό στην εισαγωγή γενετικού υλικού, πρόκειται για κύριο πρόβλημα του κλάδου το οποίο πρέπει σταδιακά να αντιμετωπιστεί με την επιλογή εκμεταλλεύσεων παραγωγής γενετικού υλικού. Εκτιμάται ότι θα υπάρξει μικρή σχετικά αύξηση των κλάδων της βοοτροφίας που θα οφείλεται στην αύξηση της παραγωγής κτηνοτροφικών φυτών (χονδροειδών και συμπυκνωμένων) που ευνοείται από την νέα ΚΓΠ.

ii. **Αιγοπροβατοτροφία.** Αναμένεται αύξηση των μεγεθών της αιγοπροβατοτροφίας στις ορεινές και ημιορεινές περιοχές της Περιφέρειας όπως προκύπτει από την έρευνα πεδίου. Η αύξηση οφείλεται στη ζήτηση αιγοπρόβειου γάλακτος για την παρασκευή της ελληνικής φέτας. Οι παρεμβάσεις στην αιγοπροβατοτροφία πρέπει να αντιμετωπίσουν τα κύρια προβλήματα του κλάδου που είναι οι συνθήκες σταλισμού των ζώων, οι συνθήκες διαβίωσης των κτηνοτρόφων και τα έντονα προβλήματα που σχετίζονται με τους βοσκότοπους.

iii. **Χοιροτροφία.** Είναι κλάδος ζωικής παραγωγής τοπικής σημασίας με κύριο κέντρο παραγωγής το Νομό Πιερίας, στον οποίο αναπτύσσεται η βιολογική εκτροφή. Η χοιροτροφία σε μεγάλη έκταση ασκείται από αμιγώς επιχειρηματικές εκμεταλλεύσεις, γι' αυτό η εξέλιξη της συνδέεται με την αγορά.

iv. **Οрниθοτροφία.** Κλάδος ζωικής παραγωγής καθαρά επιχειρηματικής μορφής με κύριο κέντρο παραγωγής το Ν. Θεσσαλονίκης.

v. **Μελισσοκομία.** Έχει αναπτυχθεί στο Ν. Χαλκιδικής και υπάρχουν προοπτικές ανάπτυξης και στο Ν. Σερρών.

Η αναδιάρθρωση των κλάδων της γεωργίας είναι απαραίτητο να συνοδεύεται από την αύξηση του αριθμού των προϊόντων ονομασίας προέλευσης (ΠΟΠ) και προϊόντων γεωγραφικής ένδειξης (ΠΓΕ) σύμφωνα με τον Καν. 2081/92 και σύμφωνα με την εφαρμοστική απόφαση του Υπουργείου Γεωργίας (282303/1201-2004) που καθορίζει την διαδικασία αναγνώρισης προϊόντων ΠΟΠ-ΠΓΕ, τα δικαιώματα παραγωγής ή διακίνησης προϊόντων ΠΟΠ και την διαδικασία ελέγχου και πιστοποίησης από τον Οργανισμό Πιστοποίησης και Επίβλεψης Γεωργικών Προϊόντων (ΟΠΕΓΕΠ).

Η πρόσβαση στην αγορά συνεπάγεται την ανάγκη παραγωγής προϊόντων χωρίς υπολείμματα αγροχημικών ουσιών ή με επιτρεπόμενα όρια αυτών γι' αυτό

πρέπει να επικρατήσει η ολοκληρωμένη διαχείριση της γεωργικής παραγωγής και, όπου είναι εφικτό, η βιολογική γεωργία.

Η αναδιάρθρωση της γεωργίας συνδέεται άμεσα με την ορθολογική διαχείριση των υδατικών πόρων (Ν. 3199/2003, Καν. 60/2000) η οποία άμεσα ή έμμεσα συνεπάγεται την αύξηση των αρδευομένων εκτάσεων αλλά και τη μείωση του κόστους παραγωγής. Προς την κατεύθυνση αυτή είναι απαραίτητη η βελτίωση της βασικής υποδομής για την διαχείριση των υδατικών πόρων (προβλέπονται μέτρα και

Συνοπτικός πίνακας των εκτιμήσεων για την αναδιάρθρωση των κλάδων της γεωργίας

- i. Χειμερινά σιτηρά:** Θα καλλιεργούνται στα ξηρικά εδάφη, μείωση αν υποκατασταθούν από ενεργειακές καλλιέργειες.
- ii. Αραβόσιτος:** Κύριος κλάδος αροτραίων καλλιεργειών. Διακύμανση της έκτασης ανάλογα με την ανταγωνιστικότητα.
- iii. Ρύζι:** Ενδεχόμενη μικρή αύξηση των εκτάσεων.
- iv. Κτηνοτροφικά φυτά:** Αύξηση των εκτάσεων.
- v. Βρώσιμα όσπρια:** Αύξηση των εκτάσεων.
- vi. Βαμβάκι:** Κύριος κλάδος αροτραίων καλλιεργειών. Ενδεχόμενη σταδιακή μείωση των εκτάσεων.
- vii. Καπνός ανατολικού τύπου:** Μείωση των εκτάσεων, διατήρηση των ποικιλιών Κατερίνης – Μπασμά.
- viii. Καπνός Burley – Virginia:** Σταδιακή εγκατάλειψη των καλλιεργειών.
- ix. Ζαχαρότευτλα:** Μείωση των εκτάσεων εκτός αν είναι συμφέρουσα η καλλιέργεια για παραγωγή βιοκαυσίμων.
- x. Αρωματικά και φαρμακευτικά φυτά:** Αμφίβολη η εξέλιξή τους.
- xi. Πεπονοειδή – πατάτες:** Η εξέλιξή τους εξαρτάται από την αγορά και την οργάνωση της εμπορίας.
- xii. Ενεργειακές καλλιέργειες:** Σταδιακή εισαγωγή σε ξηρικά εδάφη. Εξαρτάται από την ανταγωνιστικότητα.
- xiii. Λαχανικά:** αύξηση των εκτάσεων με οργάνωση της παραγωγής και εμπορίας.
- xiv. Κηπευτική γη:** Υπάρχουν δυνατότητες.
- xv. Αμπέλι:** Υπάρχουν ευνοϊκές συνθήκες για παραγωγή προϊόντων υψηλής ποιότητας.
- xvi. Δενδροκομία:** Αύξηση των εκτάσεων με διαφοροποίηση ειδών και ποικιλιών και παραγωγή προϊόντων ποιότητας.
- xvii. Βοοτροφία:** Επιδιώκεται αύξηση των μεγεθών.
- xviii. Αιγοπροβατοτροφία:** Βάσιμη πρόβλεψη αύξησης των μεγεθών.
- xix. Χοιροτροφία:** Η εξέλιξη του κλάδου εξαρτάται από την αγορά.
- xx. Ορνιθοτροφία:** Η εξέλιξη του κλάδου εξαρτάται από την αγορά.
- xxi. Μελισσοκομία:** Υπάρχουν προοπτικές.
- xxii.** Αύξηση του αριθμού προϊόντων ΠΟΠ και ΠΓΕ
- xxiii.** Πρέπει να επικρατήσει η ολοκληρωμένη διαχείριση της παραγωγής και, όπου είναι εφικτό, η βιολογική γεωργία.

άξονες 1 και 2 του Καν. 1698/2005) και η ορθολογική διαχείριση του αρδευτικού νερού.

8. Αναλυτική Παρουσίαση Αναδιρθρωτικών Παρεμβάσεων

8.1 Ορισμός κριτηρίων επιλογής των αναλυτικών παρεμβάσεων στον πρωτογενή τομέα

Τα παρακάτω κριτήρια καθορίζουν την επιλογή των αναλυτικών παρεμβάσεων:

i. Η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας. Η ανταγωνιστικότητα των προϊόντων συνδέεται με το κόστος παραγωγής. Το κόστος αποτελείται από το μεταβλητό κόστος και από το σταθερό κόστος. Στη μελέτη προτείνονται παρεμβάσεις μείωσης του μεταβλητού κόστους, όπως π.χ. η ορθολογική λίπανση, η μείωση των δαπανών άρδευσης κλπ. Όσον αφορά το σταθερό κόστος, αυτό συνδέεται σε μεγάλη έκταση με τη διάρθρωση των εκμεταλλεύσεων και είναι γνωστό ότι η Ελλάδα, με την υφιστάμενη διάρθρωση των εκμεταλλεύσεων, είναι χώρα παραγωγής προϊόντων υψηλού κόστους. Στη μελέτη προτείνονται μέτρα βελτίωσης της διάρθρωσης του τομέα όπως π.χ. είναι τα μέτρα βελτίωσης του ανθρώπινου δυναμικού και της τεχνικής υποδομής. Στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας μπορεί να συμβάλουν ακόμη οι συνεταιρισμοί και οι ομάδες παραγωγών, γι' αυτό προτείνονται και σχετικά έμμεσα και άμεσα μέτρα.

ii. Η βελτίωση της ποιότητας των παραγόμενων προϊόντων. Η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας θα επιτευχθεί μέσω της βελτίωσης του ανθρώπινου δυναμικού και της τεχνικής υποδομής, όπως ήδη αναφέρθηκε, αλλά και της ποιότητας της γεωργικής παραγωγής. Έτσι, η βελτίωση της ποιότητας των παραγόμενων προϊόντων θεωρήθηκε ως απαραίτητο κριτήριο επιλογής των παρεμβάσεων καθώς, ιδιαίτερα για την Περιφέρεια, με το μικρό όγκο παραγωγής, είναι κύρια και βασική προϋπόθεση ανάπτυξης της γεωργίας. Τα μέτρα που προτείνονται για τη βελτίωση της ποιότητας της γεωργικής παραγωγής είναι τα προβλεπόμενα από το άρθρο 20γ του Καν. 1698/2005.

iii. Η προστασία του περιβάλλοντος. Επελέγη ως κριτήριο διότι συμβάλλει στην αειφόρο ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών και ανταποκρίνεται στην αυξανόμενη ζήτηση της κοινωνίας για περιβαλλοντικές υπηρεσίες. Εξάλλου, η βελτίωση του περιβάλλοντος και της υπαίθρου μέσω της παροχής στήριξης για τη

διαχείριση της γης αποτελεί στόχο της αγροτικής ανάπτυξης (άρθρο 4 Καν. 1698/2005). Στην προστασία του περιβάλλοντος αναφέρεται το άρθρο 5 του Καν. 1782/2003, ενώ προτείνονται μέτρα που προβλέπονται από το άρθρο 36 του Καν. 1698/2005.

iv. Η αντιμετώπιση των προβλημάτων που συνεπάγεται η νέα ΚΓΠ. Αφορούν τρεις καλλιέργειες της Περιφέρειας, την καπνοκαλλιέργεια, τη βαμβακοκαλλιέργεια και την τευτλοκαλλιέργεια. Προτείνονται παρεμβάσεις αναδιάρθρωσης που συνάδουν με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της Περιφέρειας.

8.2 Εξειδίκευση παρεμβάσεων στον Πρωτογενή τομέα

Οι παρεμβάσεις που προτείνονται για τους κλάδους του πρωτογενή τομέα είναι δύο κατηγοριών. Η πρώτη αναφέρεται σε τεχνικές παρεμβάσεις που αποσκοπούν στην βελτίωση της παραγωγικής διαδικασίας, οι οποίες συμβάλλουν στην αύξηση της παραγωγικότητας του κλάδου, στην προστασία του περιβάλλοντος και στην βελτίωση της πρόσβασης των προϊόντων στην αγορά. Η δεύτερη κατηγορία παρεμβάσεων, που στηρίζεται στην παρουσίαση πρόσφατων ερευνητικών τεχνοοικονομικών αναλύσεων, υποδεικνύει τρόπους μείωσης του κόστους παραγωγής. Στα πλαίσια αυτής της ανάλυσης παρουσιάζεται ενδεικτική ανάλυση υπολογισμού του ελλείμματος ανταγωνιστικότητας που οφείλεται στη διάρθρωση.

i. Προτεινόμενες παρεμβάσεις τεχνικής βελτίωσης των κλάδων παραγωγής

Προτεινόμενες παρεμβάσεις για τα σιτηρά

Γενετική βελτίωση. Δημιουργία ποικιλιών με μειωμένες απαιτήσεις σε νερό, ανεκτικών στην ξηρασία, το κρύο, τις ασθένειες και τα έντομα, με ικανοποιητική απόδοση και υψηλή ποιότητα προϊόντος. Δημιουργία ποικιλιών με καλή βυνοποιητική απόδοση, που να αξιοποιούν αλκαλικά εδάφη (Κριθάρι). Ποικιλίες με υψηλή αποτελεσματικότητα χρήσης αζώτου (Καλαμπόκι). Αξιοποίηση υποβαθμισμένων και περιθωριακών εδαφών (Τριτικάλε).

Καλλιεργητικές τεχνικές. Ελαχιστοποίηση των χειρισμών κατεργασίας εδάφους. Εφαρμογή συστημάτων αμειψισποράς και διαχείρισης των υπολειμμάτων με σκοπό την αύξηση των αποδόσεων και τη μακροχρόνια διατήρηση της γονιμότητας του εδάφους. Παραγωγή κυτταρίνης και/ή βιοαερίου από το άχυρο χειμερινών σιτηρών.

Προτεινόμενες παρεμβάσεις στις καλλιέργειες κτηνοτροφικών φυτών και οσπρίων

Γενετική βελτίωση. Αντοχή στις ασθένειες και ξηρασία. Ποικιλίες μηδικής για ξηρικούς λειμώνες, χειμερινή αναβλάστηση, αντοχή στο κρύο και μακροζωία. Δημιουργία ποικιλιών αγρωστωδών για χλοοτάπητες. Συλλογή γενετικού υλικού ντόπιων πληθυσμών.

Καλλιεργητικές τεχνικές. Μελέτη αζωτοβακτηρίων για περιορισμό της χρήσης λιπασμάτων. Εκμηχάνιση καλλιέργειας. Ολοκληρωμένη καταπολέμηση εχθρών, ασθενειών και ζιζανίων. Συστηματική απογραφή χαρακτηριστικών συστημάτων βοσκών -κατάταξη σε κατηγορίες.

Προτεινόμενες παρεμβάσεις στις καλλιέργειες βιομηχανικών φυτών

- Βαμβακοκαλλιέργεια

Βελτίωση ποικιλιών. Πρωιμότητα. Μείωση εισροών (νερό, λίπασμα, φάρμακα). Ποιοτικά χαρακτηριστικά (αντοχή, λεπτότητα, ωριμότητα, ευκολία εκκοκκισμού, εκατοστιαία αναλογία ινών). Ποιότητα σπόρου σποράς (αποχνώωση, απολύμανση, επένδυση).

Καλλιεργητικές τεχνικές. Συστήματα αμειψισποράς. Ορθολογική άρδευση. Ολοκληρωμένη αντιμετώπιση εχθρών και ασθενειών. Μειωμένη κατεργασία-συμπύεση εδάφους. Αξιοποίηση υποπροϊόντων εκκοκκιστηρίων και αποχνοωτηρίων.

- Καπνοκαλλιέργεια

Βελτίωση ποικιλιών. Νέες βελτιωμένες ποικιλίες καπνού ανατολικού τύπου (αρωματικής γεύσης). Ανθεκτικότητα σε ιώσεις. Δημιουργία υβριδίων.

Καλλιεργητικές Τεχνικές. Ολοκληρωμένα συστήματα φυτοπροστασίας. Ορθολογική λίπανση ανά περιοχή. Ορθολογική άρδευση. Αμειψισπορά. Αποστάσεις φύτευσης. Βελτίωση προβληματικών εδαφών. Εισαγωγή βιολογικής καλλιέργειας καπνού.

-Τευτλοκαλλιέργεια

Βελτίωση ποικιλιών. Ποιοτικά χαρακτηριστικά. Αξιολόγηση άγριων συγγενικών ειδών. Αντοχή σε εχθρούς, ασθένειες, ξηρασία και ζιζανιοκτόνα.

Καλλιεργητικές τεχνικές. Ολοκληρωμένα συστήματα καλλιέργειας. Ολοκληρωμένα συστήματα φυτοπροστασίας.

Προτεινόμενες Παρεμβάσεις στην καλλιέργεια αρωματικών φυτών

Γενετική Βελτίωση. Συλλογή, διατήρηση και αξιολόγηση αυτοφυούς γενετικού υλικού. Τράπεζα γενετικού υλικού. Παραγωγή πολλαπλασιαστικού υλικού. Δημιουργία γενοτύπων υψηλής ποιότητας και μεγάλων αποδόσεων και in vitro πολλαπλασιασμός τους.

Καλλιεργητικές Τεχνικές. Εκμηχάνιση καλλιέργειας. Πιλοτικές βιολογικές καλλιέργειες αρωματικών φυτών. Ξήρανση, συσκευασία, παραλαβή αιθέριων ελαίων. Διερεύνηση εγχώριας και διεθνούς αγοράς.

Προτεινόμενες Παρεμβάσεις για τη Λαχανοκομία και την Ανθοκομία

- Γενικές Παρεμβάσεις

- i. Ανάπτυξη νέων τεχνικών καλλιέργειας ανθοκηπευτικών (υδροπονία κ.λ.π.).
- ii. Αξιοποίηση στερεών και υγρών υπολειμμάτων βιολογικού καθαρισμού για χρήση σε καλλιέργειες ανθοκηπευτικών ειδών.
- iii. Ανάπτυξη εναλλακτικών μεθόδων απολύμανσης εδάφους και μιγμάτων φιλικών προς το περιβάλλον.
- iv. Διατήρηση της ποιότητας ανθοκηπευτικών προϊόντων μετά τη συγκομιδή με κατάλληλους χειρισμούς διαλογής, τυποποίησης, συσκευασίας, συντήρησης και μεταφοράς.
- v. Μελέτη εφαρμογής ορθολογικής λίπανσης, με έμφαση στην υδρολίπανση με στόχο την παραγωγή προϊόντων υψηλής ποιότητας και προστασία του περιβάλλοντος. Επίδραση της λίπανσης στην ποιότητα των λαχανικών (νιτρικά, νιτρώδη κ.λπ.) και εξοικονόμηση νερού στις ανθοκηπευτικές καλλιέργειες.
- vi. Μελέτη καλλιεργητικών και βιολογικών μεθόδων για ολοκληρωμένη καταπολέμηση εχθρών και ασθενειών των ανθοκηπευτικών καλλιεργειών.

- Λαχανοκομικές Καλλιέργειες

- i. Δημιουργία ελληνικών ποικιλιών και υβριδίων λαχανοκομικών ειδών και πατάτας με κλασικές και βιοτεχνολογικές μεθόδους. Αναζήτηση και συλλογή αξιολογών τοπικών πληθυσμών κηπευτικών, βελτίωση και εγγραφή τους στον εθνικό κατάλογο. Δημιουργία νέων ελληνικών ποικιλιών πατάτας. Άμεση αξιοποίηση ελεύθερων ποικιλιών πατάτας με χρήση ιστοκαλλιέργειας για παραγωγή όλων των σταδίων πατατόσπορου για κάλυψη αναγκών της χώρας και εξαγωγές.
- ii. Καλλιέργεια μανιταριού. Δημιουργία και παραγωγή εγχώριου

πολλαπλασιαστικού υλικού και βελτίωση υποστρωμάτων.

iii. Ανάπτυξη εργαστηριακών μεθόδων ελέγχου ταυτότητας ποικιλιών.

iv. Διερεύνηση της επίδρασης των παραγόντων του περιβάλλοντος Θερμοκηπίων.

v. Εφαρμογή του πλαισίου προδιαγραφών της εμπορίας των λαχανικών που θεσπίστηκε από την Ε.Ε. και περιλαμβάνει τους παρακάτω κανονισμούς:

- Τον Κανονισμό 1148/2001 σχετικά με τους ελέγχους τήρησης των προδιαγραφών εμπορίας που εφαρμόζονται στον τομέα των νωπών οπωροκηπευτικών.

- Τους κανονισμούς για τον καθορισμό των εμπορικών προδιαγραφών που εφαρμόζονται στα κυριότερα νωπά κηπευτικά:

▪ Κανονισμός 963/98 για τον καθορισμό των κανόνων εμπορίας που εφαρμόζονται στα κουνουπίδια και τις αγκινάρες

▪ Κανονισμός 1591/87 που καθορίζει ποιοτικούς κανόνες για τα σφικτά λάχανα, τα λάχανα Βρυξελλών, τα σέλινα με ραβδώσεις, τα σπανάκια

▪ Κανονισμός 790/2000 σχετικά με τον καθορισμό κανόνων εμπορίας για τις τομάτες.

- Ανθοκομικές Καλλιέργειες

i. Αξιοποίηση αυτοφυών φυτών της μεσογειακής χλωρίδας για ανθοκομική χρήση, καθώς και διερεύνηση της προσαρμοστικότητας νέων καλλωπιστικών φυτών στις κλιματολογικές συνθήκες της περιοχής.

ii. Βελτίωση - συμπλήρωση τεχνογνωσίας για παραγωγή καλλωπιστικού φυτικού υλικού συγκεκριμένων προδιαγραφών για το αστικό περιβάλλον.

Προτεινόμενες παρεμβάσεις στην Αμπελοκαλλιέργεια

i. Εισαγωγή και δημιουργία άλλων επιτραπέζιων ποικιλιών, έτσι ώστε να ελαττωθεί η υπερπροσφορά ορισμένων ποικιλιών και να διευρυνθεί ο χρόνος συγκομιδής. Βελτίωση των συνθηκών συντήρησης και μεταφοράς επιτραπέζιων σταφυλιών. Διαμόρφωση οίνων ανώτερης ποιότητας και τοπικών οίνων, αφού προηγηθεί επιλογή κλώνων και ποικιλιών οινοποιίας και ληφθεί υπόψη η ιδιαίτερη σχέση που τα συνδέει με το μικροπεριβάλλον τους (έδαφος-κλίμα). Δημιουργία τοπικών βιολογικών οίνων, με την αξιοποίηση των μικροκλιμάτων ορισμένων περιοχών, όπως π.χ. Γουμένισσας.

ii. Εμπλουτισμός των αμπελογραφικών συλλογών. Αμπελογραφική περιγραφή και ταυτοποίηση των γονοτύπων με κλασικές και βιοτεχνολογικές μεθόδους. Αμπελοοινική αξιολόγηση και αξιοποίηση των ποικιλιών. Εισαγωγή και αξιολόγηση υποκειμένων και ποικιλιών.

iii. **Γενετική βελτίωση.** Κλωνική επιλογή αυτόχθονων ποικιλιών. Δημιουργία νέων ποικιλιών *Vitis vinifera*. Με υβριδισμό. Με μηχανική.

iv. **Αμπελουργικές τεχνικές για βελτίωση προϊόντος.** Συστήματα φύτευσης και μόρφωσης. Φυσιολογία, Θρέψη, λίπανση. Άρδευση. Χλωρά κλαδέματα. Ολοκληρωμένη καλλιέργεια. Εφαρμογή φυτορρυθμιστικών ουσιών

v. **Αναπαραγωγικό Υλικό.** Σχήμα Παραγωγής - διαχείρισης και σχήμα ελέγχου φυτικού υλικού απαλλαγμένου ιώσεων. Επιδημιολογική έλεγχοι. Ανάπτυξη ανοσολογικών και μοριακών διαγνωστικών μεθόδων ιώσεων.

Προτεινόμενες παρεμβάσεις στη δενδροκαλλιέργεια

- Γενικά

Αναδιάρθρωση των δενδροκομικών καλλιεργειών. Προώθηση σε κατάλληλες περιοχές νέων δενδροκομικών καλλιεργειών κατάλληλων για παραγωγή νέων νωπών ή μεταποιημένων προϊόντων. Ανάπτυξη και εφαρμογή οικολογικών συστημάτων παραγωγής προϊόντων για τη μείωση της μόλυνσης του περιβάλλοντος και τη διασφάλιση της υγείας του καταναλωτή. Αξιοποίηση ορεινών και μειονεκτικών περιοχών ορεινές (καρυδιά καστανιά, μηλιά, κερασιά) μειονεκτικές (χαρουπιά. αμυγδαλιά. φιστικιά, χοχόμπα, συκιά, φραγκοσυκιά). Επισημάνση, συλλογή, αξιολόγηση και διατήρηση γενετικού υλικού οπωροφόρων.

Βελτίωση ποικιλιών. Βελτίωση υποκειμένων. Αντοχή σε βιοτικούς και αβιοτικούς παράγοντες. Νανισμός (κερασιά - μηλιά). Συμφωνία υποκειμένου – εμβολίου. Ευκολία πολλαπλασιασμού. Αξιολόγηση υποκειμένων. Δημιουργία υποκειμένων

Βελτίωση τεχνικών καλλιέργειας. Τεχνικές διαμόρφωσης σχήματος και καρποφορίας. Τεχνικές αραιώματος καρπών. Φυσιολογία, θρέψη, λίπανση. Άρδευση, χειρισμοί εδάφους. Κριτήρια ωρίμανσης καρπών και τεχνικές συγκομιδής. Μηχανοποίηση συγκομιδής στα ακρόδρυα και ελιά.

- Ελιά. Αναδιάρθρωση των ποικιλιών με άλλα είδη ή άλλες ποικιλίες ανάλογα με το κλίμα και το έδαφος. Ανανέωση των παλαιών - γηρασμένων ελαιώνων.

Εντατικοποίηση της ελαιοκαλλιέργειας. Εκμηχάνιση των καλλιεργητικών εργασιών, ιδιαίτερα της συγκομιδής και της καταπολέμησης του δάκου. Ανάπτυξη της ολοκληρωμένης καλλιέργειας των ελαιόδεντρων (ορθολογική λίπανση- εναλλακτική φυτοπροστασία). Προώθηση παραγωγής οικολογικού ενδιαφέροντος.

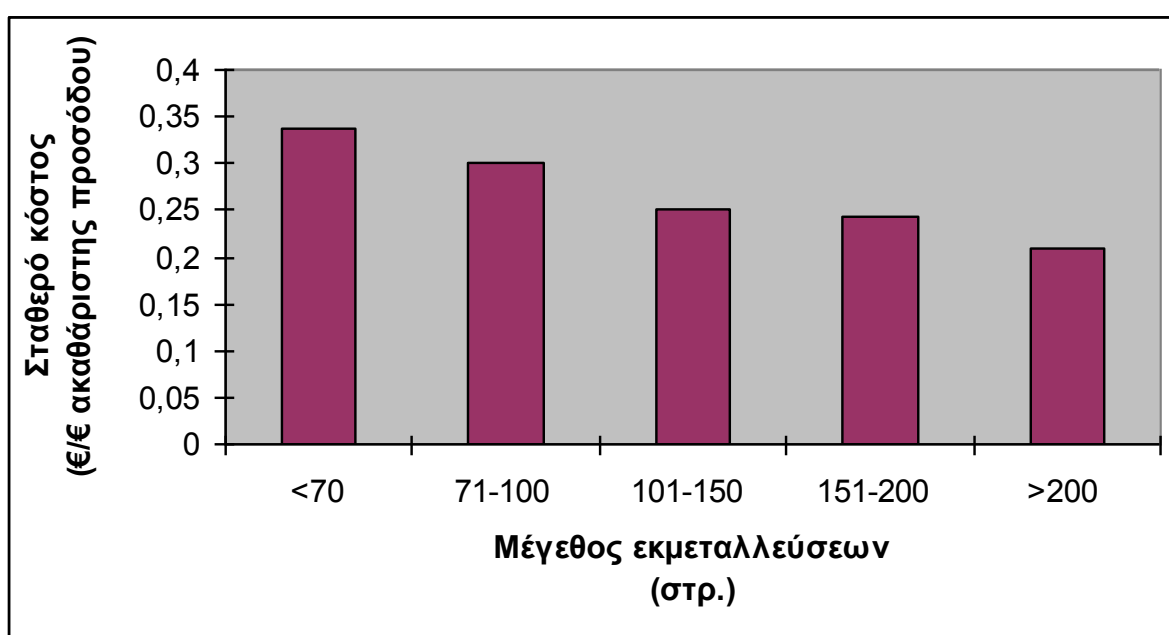
iii. Παρεμβάσεις στον Πρωτογενή τομέα για την βελτίωση της ανταγωνιστικότητας

Πρόκειται για αποτελέσματα τεχνοοικονομικών αναλύσεων δεδομένων πρωτογενούς έρευνας που υποδεικνύουν δυνατότητες μείωσης του κόστους παραγωγής και κατά συνέπεια βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας του πρωτογενούς τομέα.

i. Βαμβακοπαραγωγικές εκμεταλλεύσεις

- Εκτιμάται ότι η νέα ΚΓΠ θα συμβάλλει στη μείωση του κόστους παραγωγής των παραγόμενων προϊόντων διότι αναμένεται μείωση των ενοικίων.
- Οι μεταβλητές δαπάνες μπορεί να μειωθούν με χρηματοοικονομικές οικονομίες μεγέθους που μπορεί να επιτευχθούν με τις ομάδες παραγωγών.
- Η αναμενόμενη βελτίωση της διάρθρωσης της γεωργίας θα συμβάλει στην βελτίωση της ανταγωνιστικότητάς του που θα οφείλεται στη μείωση των ετήσιων δαπανών εξοπλισμού που αποτελούν την κυριότερη κατηγορία δαπανών παραγωγής.

Διάγραμμα 1. Ετήσιες δαπάνες εξοπλισμού βαμβακοπαραγωγικών εκμεταλλεύσεων σε συνάρτηση με το μέγεθος τους.

ii. Κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις

- Η γαλακτοπαραγωγός βοοτροφία είναι κλάδος εντάσεως κεφαλαίου που οι δαπάνες του αντιπροσωπεύουν το 85% περίπου των συνολικών δαπανών, για αυτό υπόκειται σε μεγάλους επιχειρηματικούς κινδύνους και έχει ιδιαίτερες απαιτήσεις σε υπηρεσίες στήριξης και management.
- Οι μεταβλητές δαπάνες (εισροές κλάδων φυτικής παραγωγής, αξία αγοραζόμενων ζωοτροφών) στη γαλακτοπαραγωγό βοοτροφία αποτελούν την κύρια κατηγορία δαπανών (περίπου 45%), η μείωση των οποίων εξαρτάται από την οργάνωση της παραγωγής ζωοτροφών και κυρίως χονδροειδών και από τη μείωση των τιμών των αγοραζόμενων ζωοτροφών.
- Η άσκηση της νέας ΚΓΠ και η αναμενόμενη αναδιάρθρωση των καλλιεργειών προβλέπεται ότι θα ευνοήσει την αγελαδοτροφία με την αύξηση της προσφοράς ζωοτροφών.
- Στην αιγοπροβατοτροφία οι δαπάνες κεφαλαίου συμμετέχουν κατά 60% περίπου στη διαμόρφωση των συνολικών δαπανών παραγωγής και αποτελούν την κύρια πηγή μείωσης του κόστους παραγωγής.

iii. Κλάδοι φυτικής παραγωγής.

- Στην βαμβακοκαλλιέργεια, δυνατότητες μείωσης των δαπανών παραγωγής υπάρχουν μέσω της μείωσης των ενοικίων, μέσω χρηματοοικονομικών οικονομιών μεγέθους με τη συλλογική αγορά εισροών από ομάδες παραγωγών και από τη μείωση των ετήσιων δαπανών των σταθερών μορφών κεφαλαίου.
- Στη ροδακινοκαλλιέργεια οι επιπτώσεις των ετήσιων δαπανών των σταθερών μορφών κεφαλαίου αποτελούν την πιο σημαντική κατηγορία δαπανών. Οι μεταβλητές δαπάνες (λιπάσματα, φάρμακα, καύσιμα) στην συμβατική ροδακινοκαλλιέργεια αντιπροσωπεύουν το 22% περίπου των συνολικών δαπανών ενώ στην ολοκληρωμένη το 12% περίπου. Η διαφορά αυτή προσελκύει τους δενδροκόμους στην υιοθέτηση της ολοκληρωμένης δενδροκομίας και συγχρόνως καθιστά πιο εύκολη την πώληση του προϊόντος.
- Οικονομικά αποτελέσματα μεγάλων καλλιεργειών. Παρουσιάζονται τα κύρια οικονομικά αποτελέσματα των μεγάλων καλλιεργειών (2003-05) μεταξύ των οποίων το οριακό κόστος το οποίο συνδέεται με το μεταβλητό κόστος.

Συμπερασματικά σχετικά με τις δυνατότητες μείωσης των δαπανών και του κόστους παραγωγής και κατά συνέπεια της ανταγωνιστικότητας της γεωργίας σημειώνεται ότι:

- i. Χαρακτηριστικό της γεωργίας είναι το υψηλό σταθερό κόστος, έτσι η βελτίωση της διάρθρωσης είναι ο κύριος παράγοντας από τον οποίο εξαρτάται η ανταγωνιστικότητα της γεωργίας.
- ii. Προοπτικές μείωσης των δαπανών υπάρχουν μέσω της λειτουργίας των ομάδων παραγωγών και των συνεταιρισμών με την επίτευξη χρηματοοικονομικών οικονομιών μεγέθους.
- iii. Είναι προφανές ότι η αύξηση των αποδόσεων συμβάλλει στην μείωση του κόστους, πλην όμως η αύξηση των αποδόσεων, οι οποίες είναι αρκούτως ικανοποιητικές, συνεπάγεται εντατικότητα και ενδεχομένως επιπτώσεις στο περιβάλλον και την παραγωγή μη ασφαλών προϊόντων.

8.3 Εξειδίκευση παρεμβάσεων στον Δευτερογενή τομέα σε συσχέτιση με τις προτεινόμενες αναδιαρθρώσεις στον Πρωτογενή τομέα

Η Κ. Μακεδονία διαθέτει αξιόλογο μεταποιητικό τομέα γεωργικών προϊόντων που παρουσιάζει χωρική συγκέντρωση (Ν. Ημαθίας, Πέλλας, Θεσ/νίκης) και δεν είναι αρκούτως διαφοροποιημένος. Οι παρεμβάσεις στην μεταποίηση στην Κ. Μακεδονία πρέπει να αποβλέπουν:

- i. Στη στήριξη δημιουργίας μικρών μονάδων μεταποίησης τοπικών προϊόντων.
- ii. Στον εκσυγχρονισμό των υφιστάμενων υποδομών μεταποίησης.
- iii. Στη στήριξη των μονάδων κατάψυξης λαχανικών.
- iv. Στη στήριξη της συνεργασίας μεταξύ των μονάδων μεταποίησης. Ιδιαίτερης σημασίας είναι η συνεργασία μεταξύ των οινοποιείων της Κ. Μακεδονίας και ιδίως των μικρών οινοποιείων που παράγουν οίνους υψηλής ποιότητας.
- v. Στην διαφοροποίηση της γκάμας των παραγόμενων προϊόντων.
- vi. Στη διερεύνηση των δυνατοτήτων δημιουργίας μικρών βιώσιμων μονάδων παραγωγής βιοκαυσίμων.

Είναι προφανές ότι οι προτεινόμενες παρεμβάσεις στον τομέα της μεταποίησης θα αποβλέπουν στην αύξηση της προστιθέμενης αξίας των προϊόντων και θα είναι σύμφωνες με τα πρότυπα παραγωγής προϊόντων ποιότητας. Σημειώνεται

ότι οι προτεινόμενες παρεμβάσεις σχετίζονται με την πρόταση αναδιάρθρωσης των καλλιεργειών.

8.4 Εξειδίκευση παρεμβάσεων στον Τριτογενή τομέα σε συσχέτιση με τις προτεινόμενες αναδιαρθρώσεις στον πρωτογενή τομέα

Εναλλακτικές προς τη γεωργία δραστηριότητες. Οι κύριες οικονομικές δραστηριότητες πλην της γεωργίας στις αγροτικές περιοχές της Περιφέρειας είναι ο αγροτουρισμός, του οποίου η στήριξη επιδιώκεται, η οικοδομική δραστηριότητα καθώς και η παροχή υπηρεσιών. Είναι επιθυμητή η δημιουργία και ανάπτυξη μικρών μεταποιητικών μονάδων σε αγροτικές περιοχές της Περιφέρειας, πρόκειται για δραστηριότητα που ενθαρρύνεται από τον Κανονισμό 1698/2005.

Υποδομές συγκοινωνιών – εκπαίδευσης – υγείας. Το επίπεδο των σχετικών υποδομών ποικίλλει μεταξύ περιοχών και Νομών. Διατυπώνονται απόψεις για αύξηση και καλύτερη λειτουργία των αγροτικών ιατρείων και τη στελέχωση και εξοπλισμό των υφιστάμενων Κέντρων Υγείας. Στον τομέα των συγκοινωνιών, οι περιοχές που είναι απομακρυσμένες από τα διοικητικά κέντρα των Νομών αντιμετωπίζουν προβλήματα. Στον τομέα των υποδομών εκπαίδευσης η κατάσταση κρίνεται σχετικά ικανοποιητική σε όλες τις εκπαιδευτικές βαθμίδες.

Διοικητική και τεχνική στήριξη. Στις περισσότερες περιοχές η συνεργασία με τις Διευθύνσεις Αγροτικής Ανάπτυξης και τις κατά τόπους υπηρεσίες είναι ικανοποιητική, επισημαίνονται όμως προβλήματα ενημέρωσης σχετικά με τη νέα ΚΓΠ. Η τεχνική στήριξη παρέχεται από ιδιώτες γεωπόνους και από γεωπόνους των Δήμων, όπου υπάρχουν, μάλιστα σημειώνεται η σκοπιμότητα στελέχωσης όλων των Δήμων με γεωτεχνικό προσωπικό.

8.5 Εξειδίκευση Παρεμβάσεων στο Φυσικό Περιβάλλον

Στο σύνολο τους οι ΟΤΑ αναγνωρίζουν τη συσχέτιση μεταξύ γεωργίας και περιβαλλοντικής ποιότητας. Σε πολλές περιοχές της Περιφέρειας σχεδιάζονται και προτείνονται παρεμβάσεις στο φυσικό περιβάλλον, που ενδεικτικά περιλαμβάνουν προσαρμογή των υποδομών γεωργίας και κτηνοτροφίας σε κοινοτικά πρότυπα, έργα βελτίωσης των υδατικών πόρων και προστασίας περιοχών ειδικού ενδιαφέροντος, καθώς και έργα ανάδειξης περιοχών και τοπίων με στόχο την ανάπτυξη του εναλλακτικού τουρισμού.

8.6 Εξειδίκευση παρεμβάσεων στο Πολιτισμικό Περιβάλλον

Σε πολλές περιοχές της Περιφέρειας υπάρχουν αξιόλογοι πολιτιστικοί πόροι. Πρόκειται για διατηρητέους οικισμούς, μεγάλο αριθμό πολιτιστικών συλλόγων, λαογραφικά και αρχαιολογικά μουσεία καθώς και ένα σύνολο εθίμων και παραδόσεων. Οι προτεινόμενες παρεμβάσεις αφορούν την ανάδειξη τέτοιων πόρων με σκοπό την προσέλκυση επισκεπτών, τη συνέχιση των παραδόσεων και την απασχόληση πλεονάζοντος εργατικού δυναμικού σε δραστηριότητες ανάδειξης της τοπικής φυσιογνωμίας των περιοχών.

8.7 Εξειδίκευση παρεμβάσεων στη Τεχνική Υποδομή

Οι προτεινόμενες παρεμβάσεις για τη βελτίωση της τεχνικής υποδομής αφορούν έργα διαχείρισης των υδατικών πόρων (με τα οποία αναμένεται η αύξηση των αρδευόμενων εκτάσεων, η μείωση των απωλειών και η ορθολογική χρήση του νερού), έργα αγροτικής οδοποιίας, έργα διευθέτησης των προβλημάτων που σχετίζονται με τους βοσκότοπους και τα δάση, έργα εκσυγχρονισμού των κτηνοτροφικών εγκαταστάσεων και μετεγκατάστασής τους και έργα αξιοποίησης των περιοχών φυσικού κάλλους και των αρχαιολογικών χώρων για τη στήριξη του αγροτουρισμού.

8.8 Έμφαση σε καινοτόμες δράσεις (π.χ. ενεργειακά φυτά)

Με δεδομένες τις συνθήκες της γεωργίας της Περιφέρειας για την παραγωγή βιοκαυσίμων προσφέρονται τα ζαχαρότευτλα και η ελαιοκράμβη (παραγωγή βιοντίζελ). Τα ζαχαρότευτλα είναι γνωστή καλλιέργεια στην Περιφέρεια, γι' αυτό η έκταση που θα χρησιμοποιηθεί για την παραγωγή βιοκαυσίμων εξαρτάται από την ανταγωνιστικότητα της τευτλοκαλλιέργειας.

Η ελαιοκράμβη είναι νέα καλλιέργεια, γι' αυτό η εισαγωγή και επέκτασή της απαιτεί την πάροδο μιας περιόδου προσαρμογής. Μπορεί να καλλιεργηθεί σε ξηρικά εδάφη στα οποία θα υποκαταστήσει τα χειμερινά σιτηρά. Τόσο η εισαγωγή της όσο και η έκταση που θα καταλάβει εξαρτώνται από την ανταγωνιστικότητα της καλλιέργειας σε σχέση με τα χειμερινά σιτηρά.

Καινοτομικές δραστηριότητες μπορεί να θεωρηθούν η παραγωγή πολλαπλασιαστικού υλικού για τη φυτική παραγωγή και γενετικού υλικού για τη ζωική παραγωγή. Πρόκειται για γνωστές δραστηριότητες που παρουσίασαν και παρουσιάζουν πολλά προβλήματα στην παραγωγή και στην εμπορία των προϊόντων

τους. Οι προσπάθειες που έγιναν στο παρελθόν υπήρξαν αναποτελεσματικές, για αυτό χρειάζεται ειδική μελέτη των κλάδων αυτών.

9. Χωρική Διάκριση της Κ. Μακεδονίας σε περιοχές με ίδια ή παρόμοια γεωργικά χαρακτηριστικά και προσδιορισμός περιοχών παρέμβασης

Η διάκριση της περιφέρειας σε 35 περιοχές με ίδια ή παρόμοια χαρακτηριστικά έγινε κατά την Α' φάση της μελέτης σε συνεργασία με τις οκτώ Διευθύνσεις Αγροτικής Ανάπτυξης. Κάθε μια περιοχή περιγράφεται με τα διαθέσιμα στατιστικά διαρθρωτικά χαρακτηριστικά της, ενώ για κάθε περιοχή αναφέρονται οι επικρατούντες κλάδοι φυτικής και ζωικής παραγωγής, οι κλάδοι που ευνοούνται από τις εδαφοκλιματικές συνθήκες και οι παραδοσιακοί κλάδοι. Πρόκειται για τα χαρακτηριστικά που ήταν απαραίτητα κριτήρια για τον προσδιορισμό των περιοχών παρέμβασης.

Στη Β' Φάση της μελέτης κατά την επαναπροσέγγιση της διάκρισης των περιοχών της περιφέρειας κρίθηκε σκόπιμη η συνένωση ορισμένων περιοχών που δε διαφέρουν ουσιαστικά μεταξύ τους και ανήκουν διοικητικά στον ίδιο ή σε διαφορετικούς όμορους νομούς. Έτσι, με τον επαναπροσδιορισμό της διάκρισης των περιοχών η Περιφέρεια διακρίνεται σε 28 περιοχές αντί των 35. Οι 28 αυτές περιοχές παρουσιάζονται στον Πίνακα 2.

Πίνακας 2. Περιοχές της Κ. Μακεδονίας με ίδια ή παρόμοια γεωργικά χαρακτηριστικά

Περιοχές Αγροκτήματα
1. Βεροίας Δ. Βεροίας, Δ. Απ. Παύλου και Δ. Δοβρά (Ν. Ημαθίας)
2. Πιερίων Δ. Μακεδονίδος, Δ. Μελίκης και Δ. Βεργίνας (Ν. Ημαθίας) Δ. Αιγινίου, Δ. Ελαφίνας, Δ. Κατερίνης, Δ. Κολινδρού, Δ. Κορινού, Δ. Μεθώνης, Δ. Παραλίας και Δ. Πύδνας (Ν. Πιερίας)
3. Κάμπου Θεσσαλονίκης Δ. Πλατέος, Δ. Αλεξάνδρειας και Δ. Αντιγονιδών (Ν. Ημαθίας), Δ. Αγ. Αθανασίου, Δ. Αξιού, Δ. Εχεδώρου, Δ. Κουφαλίων, Δ. Χαλάστρας, Δ. Χαλκηδόνας (Ν. Θεσ/νίκης), Δ. Γιαννιτσών, Δ. Κρ. Βρύσης, Δ. Μ. Αλεξάνδρου, Δ. Πέλλας, Δ.Δ. Καλυβίων και Δάφνης (Δ. Σκύδρας) (Ν. Πέλλας)
4. Νάουσας Δ. Νάουσας, Δ. Ανθεμίων και Δ. Ειρηνούπολης (Ν. Ημαθίας)

**Περιοχές
Αγροκτήματα**

---

5. Θερμαϊκού

Δ.Δ. Βασιλικών, Αγ. Παρασκευής, Αγ. Αντωνίου και Σουρωτής (Δ. Βασιλικών), Δ. Επανομής, Δ. Θερμαϊκού, Δ. Θερμής, Δ. Μηχανιώνας και Δ. Μίκρας (Ν. Θεσ/νίκης)

6. Ορεινή

Δ.Δ. Λιβαδίου και Περιστεράς (Δ. Βασιλικών) και Δ. Χορτιάτη (Ν. Θεσ/νίκης)

7. Βόρεια

Δ. Αρέθουσας, Δ. Ασσήρου, Δ. Βερτίσκου, Δ. Λαχανά και Δ. Σοχού (Ν. Θεσ/νίκης)

8. Νοτιοανατολική

Δ. Αγ. Γεωργίου, Δ. Απολλωνίας, Δ. Εγνατίας, Δ. Καλλινδοίων, Δ. Κορωνείας, Δ. Λαγκαδά, Δ. Μαδύτου και Δ.Ρεντίνας (Ν. Θεσ/νίκης)

9. Μυγδονίας

Δ.Καλλιθέας, Δ.Ωραιοκάστρου και Δ.Μυγδονίας (Ν. Θεσ/νίκης)

10. Κιλκίς - Πικρολίμνης

Δ. Κιλκίς, Δ. Κρουσσών Δ. Γαλλικού, Δ. Πικρολίμνης και Δ. Χέρσου (Ν. Κιλκίς)

11. Πολυκάστρου

Δ. Αξιούπολης, Δ. Ευρωπού και Δ.Πολυκάστρου (Ν. Κιλκίς)

12. Δοϊράνης

Δ. Δοϊράνης και Δ. Μουρίων (Ν. Κιλκίς)

13. Γουμένισσας

Δ. Γουμένισσας και Κ. Λιβαδίων (Ν. Κιλκίς)

14. Αλμωπίας

Δ. Αριδαίας και Δ. Εξαπλάτανου (Ν. Πέλλας)

15. Βεγορίτιδας

Δ. Βεγορίτιδας (Ν. Πέλλας)

16. Έδεσσας

Δ. Έδεσσας (Ν. Πέλλας)

17. Σκύδρας

Δ.Δ. Καλυβίων και Δάφνης (Δ. Σκύδρας), Δ.Δ. Προφ. Ηλία (Δ. Μενηίδος) (Ν. Πέλλας)

18. Κύρρου

Δ. Κύρρου, Δ.Δ. Καλής, Ανύδρου, Καλλιπόλεως, Κρανέας και Μανδάλου (Δ. Μενηίδος) (Ν. Πέλλας)

19. Νότια

Δ. Ανατολικού Ολύμπου, Δ. Λιτοχώρου, Δ. Δίου, Δ. Πέτρας και Δ. Πιερίων (Ν. Πιερίας)

Περιοχές Αγροκτήματα

---

20. Παγγαίου

Δ. Αμφίπολης, Δ. Κορμίστας, Δ. Πρώτης και Δ. Ροδολίβους (Ν. Σερρών)

21. Ορεινή

Κ. Άνω Βροντούς, Κ. Ορεινής, Κ. Αχλαδοχωρίου, Κ. Προμαχώνα, Κ. Ελαιώνα (Δ. Σερρών), Δ.Δ. Θερμών και Τερπνής (Δ. Νιγρίτας), Δ.Δ. Αμπέλων, Βέργης, Νικοκλείας και Τριανταφυλλιάς (Δ. Βισαλτίας), Δ.Δ. Αγίου Δημητρίου, Αηδονοχωρίου, Ευκαρπίας, Ιβήρων και Καστανοχωρίου (Δ. Τραγίλου), Δ.Δ. Σιτοχωρίου, Δάφνης, Ζερβοχωρίου, Λευκοτόπου και Χουμνικού (Δ. Αχινού), Δ.Δ. Λιθότοπου (Δ. Ηράκλειας), Δ.Δ. Σιδηροκάστρου, Βαμβακοφύτου και Χαροπού (Δ. Σιδηροκάστρου), Δ. Νέας Ζίχνης, Δ. Εμμανουήλ Παππά, Δ. Αλιστράτης (Ν. Σερρών)

22. Στρυμόνα

Δ. Στρυμόνα, Δ. Μητρουσίου, Δ. Λευκώνας, Δ. Σκοτούσσας, Δ.Δ. Σερρών, Επταμύλων και Οινούσσας (Δ. Σερρών), Δ.Δ. Λυγαριάς, Δημητριτσίου, Αγ. Παρασκευής και Σησαμίας (Δ. Βισαλτίας), Δ.Δ. Νιγρίτας, Ανθής και Φλαμπούρου (Δ. Νιγρίτας), Δ.Δ. Αχινού και Πατρικίου (Δ. Αχινού), Δ.Δ. Μαυροθαλάσσης και Τραγίλου (Δ. Τραγίλου), Δ. Ηράκλειας (εκτός από το Δ.Δ. Λιθότοπου), Δ. Στρυμονικού, Δ. Σκουτάρεως, Δ.Δ. Καμαρωτού, Στρυμνοχωρίου και Χορτερού (Δ. Σιδηροκάστρου), Δ.Δ. Μεγαλοχωρίου και Γόνιμου (Δ. Πετριτσίου) (Ν. Σερρών)

23. Κερκίνης

Δ. Κερκίνης, Δ.Δ. Ν. Πετριτσίου, Ακριτοχωρίου, Βυρωνείας και Μανδρακίου (Δ. Πετριτσίου) (Ν. Σερρών)

24. Βόρεια

Δ. Ανθεμούντα, Δ.Δ. Πολυγύρου, Αγ. Προδρόμου, Βραστάμων, Παλαιοκάστρου, Σανών και Ταξιάρχου (Δ. Πολυγύρου), Δ. Ζερβοχωρίων, Δ. Αρναίας, Δ. Παναγιάς και Δ. Σταγύρων-Ακάνθου (Ν. Χαλκιδικής)

25. Δυτική

Δ. Καλλικράτειας, Δ. Τρίγλιας, Δ. Μουδανιών και Δ.Δ. Ολύνθου (Δ. Πολυγύρου) (Ν. Χαλκιδικής)

26. Κασσάνδρας

Δ. Κασσάνδρας και Δ. Παλλήνης (Ν. Χαλκιδικής)

27. Ορμύλιας

Δ. Ορμύλιας (Ν. Χαλκιδικής)

28. Σιθωνίας

Δ. Σιθωνίας και το Δ. Τορώνης (Ν. Χαλκιδικής)

Από τις περιοχές αυτές επιλέγονται με βάση τα προκαθορισμένα κριτήρια, όπως ο χαρακτηρισμός τους ως ορεινές και μειονεκτικές περιοχές, η μεγάλη σημασία του πρωτογενή τομέα για την τοπική κοινωνία, η πληθυσμιακή συρρίκνωση και η απόσταση από τα μεγάλα αστικά κέντρα, οκτώ περιοχές παρέμβασης. Ιδιαίτερης

σημασίας είναι η περιοχή του Κάμπου της Θεσσαλονίκης στην οποία επικρατούν οι αροτραίες καλλιέργειες, για αυτό προτείνεται να αναληφθεί προσπάθεια αναδιάρθρωσης των καλλιεργειών.

Πίνακας. Διαρθρωτικά χαρακτηριστικά περιοχών παρέμβασης

Περιοχές Παρέμβασης	Συν.Εκταση (χιλ.στρ.)	Χ.Γ.Ε. (χιλ.στρ.)	Αριθμός εκμεταλλεύσεων
Περιοχή Πιερίων (Ν. Ημαθίας και Ν. Πιερίας)	1053,5	410,0	9307
Κάμπος Θεσσαλονίκης (Ν. Θεσ/νίκης, Ν. Ημαθίας και Ν. Πέλλας)	1587,3	1039,4	19468
Βόρεια Περιοχή (Ν. Θεσσαλονίκης)	979,7	228,4	3028
Περιοχή Κιλκίς και Πικρολίμνης (Ν. Κιλκίς)	1375,3	658,0	5808
Περιοχή Γουμένισσας (Ν. Κιλκίς)	232,7	54,6	1054
Περιοχή Παγγαίου (Ν. Σερρών)	411,8	174,5	1659
Περιοχή Ορεινή - Ημιορεινή-Μενοικίου (Ν. Σερρών)	1628,9	579,8	7436
Βόρεια Περιοχή (Ν. Χαλκιδικής)	1585,7	282,5	3572
Σύνολο	8854,9	3427,2	51332
% Κεντρικής Μακεδονίας	47,0	44,7	44,0

i. Περιοχή Πιερίων (Ν. Πιερίας, Ν. Ημαθίας)

Η περιοχή των Πιερίων, με αγροκτήματα που περιβάλλουν το ομώνυμο όρος, περιλαμβάνει αμιγώς γεωργικά Δημοτικά Διαμερίσματα και Δ.Δ. στα οποία έχουν αναπτυχθεί άλλες δραστηριότητες όπως ο τουρισμός και διαθέτουν αρχαιολογικούς χώρους, προστατευόμενες περιοχές οικολογικού ενδιαφέροντος και περιοχές άσκησης της αλιείας και της μυδοκαλλιέργειας. Αποτελείται από περιοχές των νομών Πιερίας και Ημαθίας με σχετική αναπτυξιακή υστέρηση (Βόρεια Ν. Πιερίας και Πιερίων Ν. Ημαθίας). Η γεωργία της περιοχής είναι σχετικά διαφοροποιημένη, με δενδροκομία, λαχανοκομία, αιγοπροβατοτροφία και θηλάζουσες αγελάδες. Κλάδοι παραγωγής για τους οποίους η εφαρμογή της νέας ΚΓΠ συνεπάγεται μείωση της ανταγωνιστικότητάς και κατά συνέπεια μείωση των καλλιεργούμενων εκτάσεων είναι ο καπνός ανατολικού τύπου, κυρίως στη Β. Πιερία, ο καπνός Μπέρλεϋ, το βαμβάκι και τα τεύτλα που αποτελούν κύριες πηγές εισοδήματος για μεγάλο αριθμό εκμεταλλεύσεων της περιοχής. Προτεινόμενοι κλάδοι που ευνοούνται από τις εδαφοκλιματικές συνθήκες είναι η δενδροκομία (κυρίως στο νομό Πιερίας), η λαχανοκομία (κυρίως στο Ν. Ημαθίας) που ευνοείται από το μικροκλίμα της περιοχής, η κτηνοτροφία, οι βιολογικές καλλιέργειες για τις οποίες υπάρχει εκδηλωμένο ενδιαφέρον, και οι ενεργειακές καλλιέργειες. Ο τουρισμός και ο αγροτουρισμός αποτελούν

δραστηριότητες με προοπτικές. Προτεινόμενες παρεμβάσεις για τη βελτίωση των συνθηκών άσκησης της γεωργίας περιλαμβάνουν έργα διαχείρισης και αξιοποίησης των υδατικών πόρων, βελτίωσης του αγροτικού οδικού δικτύου, εκσυγχρονισμού των κτηνοτροφικών εγκαταστάσεων και διαχείρισης των βοσκοτόπων.

ii. Κάμπος Θεσσαλονίκης (Ν.Θεσσαλονίκης, Ν.Πέλλας, Ν.Ημαθίας)

Πρόκειται για τις πεδινές εκτάσεις των Ν.Ημαθίας, Πέλλας και Θεσσαλονίκης, έκτασης 1 εκατ.στρ. περίπου. Κύριο χαρακτηριστικό της περιοχής είναι η μεγάλη έκταση των αροτραίων καλλιεργειών (βαμβάκι, αραβόσιτος, ζαχαρότευτλα, σιτηρά) ενώ τοπικής σημασίας είναι οι καλλιέργειες ρυζιού, βιομηχανικής ντομάτας, κηπευτικών, σπαραγγιού, καπνού και αμπελιού. Στην περιοχή είναι ανεπτυγμένη η γαλακτοπαραγωγός βοοτροφία, η αιγοπροβατοτροφία και σε ορισμένα Δ.Δ. η πτηνοτροφία. Κρίνεται ότι λόγω των αλλαγών που προβλέπονται στη νέα ΚΓΠ θα παρατηρηθούν προβλήματα που αφορούν τις μεγάλες εκτάσεις αροτραίων καλλιεργειών, λόγω της μεταβολής των σχέσεων ανταγωνιστικότητας που συνεπάγεται η αποδέσμευση των επιδοτήσεων από την παραγωγική κατεύθυνση. Οι νέες αυτές συνθήκες προτείνεται να διερευνηθούν με την εκπόνηση σχετικής «Μελέτης αξιοποίησης του Κάμπου της Θεσσαλονίκης», με στόχο τη διερεύνηση των δυνατοτήτων αναδιάρθρωσης των κύριων παραγωγικών κατευθύνσεων.

Η περιοχή παρουσιάζει ιδιαίτερα περιβαλλοντικά χαρακτηριστικά (δέλτα του ποταμού Αξιού) συνεπώς υφίστανται πρόσθετοι περιορισμοί σε σχέση με τις ακολουθούμενες γεωργικές πρακτικές. Προτείνονται παρεμβάσεις που αφορούν τον εξορθολογισμό της χρήσης αγροχημικών εισροών καθώς και τη βελτίωση της αξιοποίησης των υδατικών πόρων (μεταξύ άλλων και με βελτίωση των μεθόδων άρδευσης), καθώς οι περισσότερες εκτάσεις της περιοχής είναι αρδευόμενες.

iii. Βόρεια Περιοχή (Ν. Θεσσαλονίκης)

Κύριοι κλάδοι της περιοχής είναι τα χειμερινά σιτηρά, η καπνοκαλλιέργεια, τα αρωματικά φυτά (Αρέθουσα) και η δενδροκομία (Σοχός). Η κτηνοτροφία της περιοχής περιλαμβάνει τη βοοτροφία και την αιγοπροβατοτροφία. Προτεινόμενοι κλάδοι για την περιοχή είναι τα αρωματικά φυτά, η δενδροκομία, η λαχανοκομία και η αιγοπροβατοτροφία. Στην περιοχή υπάρχει ενδιαφέρον για τις βιολογικές

καλλιέργειες. Η περιοχή έχει προϋποθέσεις ανάπτυξης αγροτουρισμού. Προτείνεται ακόμη η δημιουργία μικρών μεταποιητικών μονάδων φυτικών και ζωικών προϊόντων.

Οι προτεινόμενες παρεμβάσεις για τη βελτίωση των συνθηκών άσκησης της γεωργίας περιλαμβάνουν έργα διαχείρισης των υδατικών πόρων, έργα που αφορούν τους βοσκότοπους, έργα αγροτικής οδοποιίας και έργα διευθέτησης των προβλημάτων εκμετάλλευσης των δασών. Εκτάσεις της περιοχής περιλαμβάνονται στην λεκάνη απορροής της λίμνης Βόλβης. Στις εκτάσεις αυτές απαιτείται η άσκηση γεωργίας μειωμένων αγροχημικών εισροών.

iv. Περιοχή Κιλκίς και Πικρολίμνης (Ν. Κιλκίς)

Χαρακτηριστικό της περιοχής είναι η μικρή έκταση αρδευόμενου εδάφους, έτσι κύρια καλλιέργεια στην περιοχή είναι αυτή των χειμερινών σιτηρών (σκληρό σιτάρι, κριθάρι) που συνδυάζεται με μικρές εκτάσεις αραβόσιτου, βαμβακιού, καπνού και με κλάδους της κτηνοτροφίας. Στην περιοχή υπάρχουν εναλλακτικές πηγές απασχόλησης με κύρια την ΒΠΠΕ-Κιλκίς. Πρόκειται για πεδινή περιοχή στην οποία η αύξηση των αρδευόμενων εκτάσεων θα επιτρέψει την αναδιάρθρωση των κλάδων της γεωργίας. Προτεινόμενοι κλάδοι είναι η καλλιέργεια όσπριων, κτηνοτροφικών φυτών, η καλλιέργεια ενεργειακών φυτών, η οργάνωση της λαχανοκομίας, η καλλιέργεια πεπονοειδών, η καλλιέργεια αρωματικών φυτών και η αμπελοργαία. Στην περιοχή αυτή εκδηλώνεται ενδιαφέρον για βιολογικές καλλιέργειες. Οι προτεινόμενες παρεμβάσεις αφορούν έργα διαχείρισης των υδατικών πόρων, μέσω των οποίων θα αυξηθεί η αρδευόμενη έκταση, και έργα αγροτικής οδοποιίας.

v. Περιοχή Γουμένισσας (Ν. Κιλκίς)

Η περιοχή της Γουμένισσας έχει χαρακτηριστεί ζώνη παραγωγής οίνου Ονομασίας Προέλευσης Ανώτερης Ποιότητας (ΟΠΑΠ). Η περιοχή έχει αξιόλογη αιγοπροβατοτροφία. Η επέκταση της βιολογικής αμπελοκαλλιέργειας, η καλλιέργεια λαχανικών και η δενδροκομία αποτελούν δραστηριότητες με προοπτικές. Η περιοχή έχει υποδομή ανάπτυξης του αγροτουρισμού. Οι προτεινόμενες παρεμβάσεις αφορούν έργα διαχείρισης των υδατικών πόρων, έργα αγροτικής οδοποιίας, εκσυγχρονισμό και μετεγκατάσταση κτηνοτροφικών μονάδων, τη δημιουργία αμπελοοινικού οργανισμού και έργα προστασίας των δασών (ζώνες πυροπροστασίας).

vi. Περιοχή Παγγαίου (Ν. Σερρών)

Κύριοι κλάδοι της περιοχής είναι τα χειμερινά σιτηρά, οι ανοιξιάτικες καλλιέργειες, η καπνοκαλλιέργεια, η εκτροφή θηλαζουσών αγελάδων, η αιγοπροβατοτροφία και η αμπελοκαλλιέργεια (Δ. Αμφιπόλεως). Προτεινόμενοι κλάδοι είναι οι κλάδοι της κτηνοτροφίας, οι βιολογικές καλλιέργειες, τα ενεργειακά φυτά και η αμπελοκαλλιέργεια. Στην περιοχή υπάρχουν δυνατότητες ανάπτυξης του αγροτουρισμού. Οι προτεινόμενες παρεμβάσεις αφορούν έργα διαχείρισης αρδευτικών πόρων, έργα υποδομής στους βοσκότοπους, έργα ανάδειξης διατηρητέων κτιρίων και έργα αντιπλημμυρικής προστασίας.

vii. Περιοχή Ορεινή – Ημιορεινή – Μενουκίου (Ν. Σερρών)

Πρόκειται για τρεις διακεκριμένες περιοχές του Ν. Σερρών με αναπτυξιακή υστέρηση. Οι τρεις περιοχές καταλαμβάνουν το 40% περίπου της γεωργικής γης του Νομού και το 32% του αριθμού των εκμεταλλεύσεων του. Στο σύνολο της περιοχής το αρδευόμενο έδαφος ανέρχεται στο 32% των καλλιεργούμενων εκτάσεων (Ν. Σερρών 52%), ενώ στις δύο από τις τρεις περιοχές (Ορεινή, Ημιορεινή) την τελευταία εικοσαετία ο ρυθμός ετήσιας αύξησης του πληθυσμού ήταν αρνητικός.

Κύριοι κλάδοι παραγωγής της περιοχής είναι τα χειμερινά σιτηρά, ο καπνός, το βαμβάκι, η αιγοπροβατοτροφία και η εκτροφή θηλάζουσων αγελάδων. Τοπικής σημασίας κλάδοι παραγωγής είναι η καλλιέργεια της πατάτας (Βροντού, Ορεινή), οι κερασιές (Δ.Δ. Χριστόφορου, Γαζώρου), οι αμυγδαλιές, οι ελιές και η πτηνοτροφία. Προτεινόμενοι κλάδοι είναι οι κλάδοι της κτηνοτροφίας, ενώ υπάρχουν δυνατότητες για τη βιολογική κτηνοτροφία, η ανάπτυξη της δένδροκομίας, και των κηπευτικών καλλιεργειών. Στο σύνολο της περιοχής θεωρείται ότι υπάρχουν προοπτικές άσκησης της βιολογικής γεωργίας. Στην περιοχή υπάρχουν προοπτικές ανάπτυξης του αγροτουρισμού και του ιαματικού τουρισμού. Οι προτεινόμενες παρεμβάσεις στην περιοχή αφορούν έργα υποδομής για την παραγωγή και εμπορία κτηνοτροφικών προϊόντων (σφαγεία), έργα αγροτικής, δασικής και επαρχιακής οδοποιίας, έργα διαχείρισης υδάτινων πόρων, έργα αξιοποίησης των βοσκοτόπων και έργα αντιπλημμυρικής προστασίας.

viii. Βόρεια Περιοχή (Ν. Χαλκιδικής)

Κύριοι κλάδοι της περιοχής είναι η ελαιοκομία, η κτηνοτροφία (με τη μελισσοκομία) και η καλλιέργεια χειμερινών σιτηρών. Οικονομικές δραστηριότητες

που αποτελούν κύριες ή συμπληρωματικές πηγές εισοδήματος είναι ο τουρισμός, η υλοτομία, η αλιεία και τα άλλα ελεύθερα επαγγέλματα. Προτεινόμενοι κλάδοι είναι η κτηνοτροφία, η μελισσοκομία, ο τουρισμός, ο αγροτουρισμός, σε ορισμένα αγροκτήματα οι ανθοκομικές και κηπευτικές καλλιέργειες. Οι προτεινόμενες παρεμβάσεις στην περιοχή αφορούν έργα διαχείρισης των υδατικών πόρων, έργα αγροτικής οδοποιίας, έργα βελτίωσης των βοσκοτόπων, έργα αναδάσωσης και έργα στήριξης της κτηνοτροφίας (σφαγείο Αρναίας, κτηνοτροφικές ζώνες).

9.1 Πολυκριτηριακή Ανάλυση Προτεινόμενων Περιοχών Παρέμβασης

Η πολυκριτηριακή ανάλυση 11 προτεινόμενων περιοχών (πρόκειται για περιοχές πριν από τη συνένωση των 35 περιοχών παρέμβασης κατά την Α' φάση της μελέτης) παρέμβασης έχει σαν στόχο να καταδείξει τους κλάδους φυτικής και ζωικής παραγωγής που ανταποκρίνονται στις ιδιαίτερες συνθήκες κάθε περιοχής. Η διερεύνηση των προοπτικών των κλάδων αυτών προτείνεται ως βάση για την ανάπτυξη της γεωργίας των περιοχών. Μεθοδολογικά, ο εντοπισμός των κλάδων αυτών στηρίζεται στην ιεράρχηση όλων των κλάδων γεωργίας και κτηνοτροφίας των περιοχών. Η ιεράρχηση στηρίζεται σε μια ομάδα 10 κριτηρίων, σύμφωνα με τα οποία βαθμολογείται κάθε κλάδος παραγωγής. Τα κριτήρια αυτά είναι τα ακόλουθα:

- 1. Αποδοχή.** Πρόκειται για την αποδοχή της υιοθέτησης ή συνέχισης του εν λόγω κλάδου από τους γεωργούς της περιοχής και προκύπτει από τα αποτελέσματα της πρωτογενούς έρευνας δείγματος γεωργών.
- 2. Θεσμικό πλαίσιο.** Πρόκειται για τη συμβατότητα του κάθε κλάδου με τους στόχους της ασκούμενης αγροτικής πολιτικής και της πολιτικής αγροτικής ανάπτυξης.
- 3. Φυσικοί πόροι.** Σχετίζεται με τη συμβατότητα κάθε κλάδου με τη διαθεσιμότητα φυσικών πόρων σε κάθε περιοχή, τις κλιματικές συνθήκες κλπ.
- 4. Οικονομικά.** Η βαθμολόγηση των κλάδων γίνεται με βάση το ακαθάριστο τους κέρδος, όπως υπολογίζεται από στοιχεία που παρατίθενται στη μελέτη και από τους δείκτες της Περιφέρειας Κ.Μακεδονίας.
- 5. Περιβάλλον.** Αξιολογείται η πίεση που ασκείται από τις γεωργικές πρακτικές κάθε καλλιέργειας στο περιβάλλον.
- 6. Υποδομή.** Αξιολογείται η διαθεσιμότητα και η ποιότητα των υποδομών εμπορίας και μεταποίησης κάθε καλλιέργειας.

- 7. Απαιτήσεις σε νέες υποδομές.** Η εισαγωγή νέων κλάδων ή η επέκτασή τους συνδέεται με τη βελτίωση των υποδομών, συνεπώς αξιολογούνται τέτοιες ανάγκες για κάθε καλλιέργεια. Κλάδοι με υψηλές απαιτήσεις σε νέες υποδομές βαθμολογούνται χαμηλότερα από κλάδους που δεν προαπαιτούν την κατασκευή ή βελτίωση των υποδομών.
- 8. Επαγγελματική κατάρτιση.** Αξιολογείται η επαγγελματική εμπειρία και κατάρτιση των αγροτών και κτηνοτρόφων κάθε περιοχής, ως προαπαιτούμενη για την εισαγωγή νέων κλάδων ή τη βελτίωση υφιστάμενων.
- 9. Χρόνος προσαρμογής.** Η εισαγωγή νέων κλάδων απαιτεί την παρέλευση ενός χρονικού διαστήματος προσαρμογής, που επηρεάζει την επίτευξη των στόχων της αναδιάρθρωσης των καλλιεργειών.
- 10. Τεχνική στήριξη,** σχετική με κάθε κλάδο παραγωγής.

Τα κριτήρια λαμβάνουν διαφορετικούς συντελεστές βαρύτητας, ώστε να προσομοιώνονται οι ιδιαιτερότητες κάθε περιοχής. Για κάθε πολυκριτηριακή ανάλυση καταρτίστηκαν πίνακες, οι οποίοι παρατίθενται στη συνέχεια.

	Περίων Ν.Ημαθίας	Βόρεια Ν.Θεσ/νίκης	Κιλκίς	Πικρολίμνης	Γουμένισσας	Βόρεια Ν.Πιερίας	Ορεινή Ν.Σερρών	Παγγαίου	Ημιορεινή	Πολυγύρου	Αρναίας
Χειμερινά σιτηρά	0,73	0,83	0,85	0,85	0,84	0,84	0,84	0,84	0,83	0,84	0,84
Αραβόσιτος	0,65	0,76	0,75	0,76	0,76	0,74	0,74	0,71	0,76	0,78	0,78
Μηδική	0,63	0,87	0,87	0,67	0,88	0,85	0,80	0,79	0,78	0,79	0,79
Βαμβάκι	0,59	0,53	0,60	0,67	0,71	0,73	0,63	0,73	0,76	0,51	0,51
Τεύτλα	0,50	0,42	0,38	0,34	0,37	0,32	0,38	0,39	0,64	0,41	0,38
Ενεργειακές καλλιέργειες	0,70	0,51	0,70	0,71	0,71	0,55	0,56	0,57	0,48	0,49	0,49
Καπνός	0,51	0,65	0,68	0,37	0,49	0,60	0,67	0,65	0,62	0,52	0,58
Πατάτες	0,62	0,65	0,48	0,49	0,48	0,44	0,85	0,47	0,64	0,67	0,67
Ρύζι	0,44	0,49	0,32	-	0,37	0,79	-	-	-	-	-
Αμπέλια	-	0,66	0,75	0,77	0,86	0,62	0,62	-	0,53	0,77	0,77
Ελιές	-	-	0,75	-	0,48	0,77	0,54	0,55	0,84	0,84	0,78
Δενδροκομία	0,73	0,82	0,58	0,73	0,79	0,81	0,53	0,53	0,78	0,67	0,67
Ακτινίδια	-	-	-	-	-	0,85	-	-	-	-	-
Κηπευτικά	0,87	0,72	0,70	0,72	0,71	0,79	0,76	0,78	0,66	0,91	0,77
Σπαράγγια	0,85	0,68	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Βιομηχανική ντομάτα	-	0,62	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Όσπρια	0,68	0,72	0,56	0,48	0,57	0,50	-	0,54	0,46	0,47	0,47
Θερμοκήπια	0,95	0,64	0,73	0,70	0,69	-	0,64	0,66	0,60	0,6	0,59
Αρωματικά φυτά	0,72	0,60	0,62	0,58	0,73	0,48	0,50	0,51	0,44	0,6	0,69
Βιολογικές καλλιέργειες	0,90	0,81	0,82	0,90	0,90	0,74	0,79	0,81	0,74	0,8	0,87
Γαλγός αγελαδοτροφία	0,75	0,84	0,88	0,88	0,85	0,84	0,85	0,83	0,81	0,79	0,77
Θηλάζουσες αγελάδες	0,62	0,73	0,84	0,79	0,76	0,72	0,84	0,84	0,83	0,67	0,69
Μοσχάρια πάχυνσης	0,66	0,79	0,86	0,81	0,78	0,77	0,81	0,82	0,75	0,73	0,75
Αιγοπροβατοτροφία	0,78	0,74	0,87	0,87	0,87	0,87	0,87	0,87	0,79	0,87	0,87
Χοιροτροφία	0,59	0,61	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Πτηνοτροφία	-	0,80	-	-	-	-	0,82	0,82	0,84	-	-
Μελισσοκομία	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0,84	0,84

10. Συμπεράσματα

Οι προοπτικές της γεωργίας της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας προσδιορίζονται από την εφαρμογή της νέας ΚΓΠ. Αναμένεται ενίσχυση του ρυθμού των διαρθρωτικών προσαρμογών, αναδιάρθρωση των παραγωγικών κατευθύνσεων, ενώ πρέπει να επιδιωχθεί η επέκταση της λαχανοκομίας, η υιοθέτηση σύγχρονων γεωργικών και πρακτικών για την παραγωγή προϊόντων ποιότητας και ο έλεγχος της ποιότητας των παραγομένων προϊόντων. Στα πλαίσια του πρόδρομου προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης δίδεται έμφαση σε μέτρα του Άξονα 1β (Μέτρα που αποσκοπούν στην αναδιάρθρωση και ανάπτυξη του φυσικού κεφαλαίου και στην προαγωγή της καινοτομίας) και του Άξονα 2α (Μέτρα που στοχεύουν στην αειφορική χρήση γεωργικής γης). Στα μέτρα αυτά περιλαμβάνεται η χρηματοδότηση έργων διαχείρισης υδατικών πόρων

Συνοπτικά από την πρόταση αναδιάρθρωσης προκύπτει ότι:

- i. Οι καλλιέργειες του βαμβακιού και του αραβόσιτου θα αποτελούν τις κύριες αροτραίες καλλιέργειες με διακύμανση των εκτάσεών τους ανάλογα με την ανταγωνιστικότητά τους. Στους Ν. Θεσ/νίκης και Σερρών ενδεχόμενη είναι η αύξηση των εκτάσεων της ρυζοκαλλιέργειας. Αναμένεται ακόμη η μείωση των εκτάσεων τευτλοκαλλιέργειας εκτός αν είναι ανταγωνιστική καλλιέργεια για παραγωγή βιοκαυσίμων.
- ii. Αναμένεται αύξηση των εκτάσεων των κτηνοτροφικών φυτών (κυρίως μηδικής) και των οσπρίων.
- iii. Η καπνοκαλλιέργεια θα μειωθεί, αλλά θα παραμείνει η καλλιέργεια των ποικιλιών Μπασμάς και Κατερίνης.
- iv. Τα χειμερινά σιτηρά θα αποτελούν τις καλλιέργειες των ξηρικών εδαφών, οι εκτάσεις τους θα μειωθούν αν υποκατασταθούν από ενεργειακές καλλιέργειες.
- v. Οι ενεργειακές καλλιέργειες προβλέπεται ότι σταδιακά θα εισαχθούν και θα επεκταθούν γιατί αποτελούν εναλλακτικό τρόπο αξιοποίησης των ξηρικών εδαφών. Σημειώνεται ότι το χαμηλό ακαθάριστο κέρδος ανά στρέμμα που επιτυγχάνεται από τις καλλιέργειες των χειμερινών σιτηρών διευκολύνει την υποκατάστασή τους.
- vi. Η δένδροκομία αναμένεται ότι θα αυξηθεί με διαφοροποίηση ειδών και ποικιλιών και παραγωγή προϊόντων ποιότητας.
- vii. Οι καλλιέργειες λαχανικών και κηπευτικών αναμένεται να αυξηθούν. Οι συνθήκες που διαμορφώνονται ως προς τα καταναλωτικά πρότυπα επιβάλλουν την

αύξηση της παραγωγής λαχανικών. Θεωρείται ότι η καλλιέργεια πρέπει να στηριχθεί με την οργάνωση κέντρων (περιοχών) παραγωγής λαχανικών και με τη δημιουργία ομάδων παραγωγών. Η καλλιέργεια λαχανικών έχει δυνατότητες και προοπτικές για να αποτελέσει μία από τις κύριες παραγωγικές κατευθύνσεις της γεωργίας στην Κ. Μακεδονία.

viii. Τα μεγέθη της κτηνοτροφίας αναμένεται να αυξηθούν, ιδιαίτερα ευνοϊκές συνθήκες διαμορφώνονται για την αιγοπροβατοτροφία.

ix. Η εξέλιξη της καλλιέργειας αρωματικών και φαρμακευτικών φυτών είναι αμφίβολη όσο δεν υπάρχει η απαραίτητη υποδομή.

x. Υπάρχουν ευνοϊκές εδαφοκλιματικές συνθήκες για την αύξηση των εκτάσεων της αμπελοκαλλιέργειας.

xi. Οι καλλιέργειες των πεπονοειδών – πατάτας συνδέονται σε μεγάλο βαθμό με την αγορά και η εξέλιξη τους εξαρτάται από την οργάνωση της εμπορίας τους.

Οι παρεμβάσεις που προτείνονται για τους κλάδους του πρωτογενή τομέα είναι δύο κατηγοριών. Η πρώτη αναφέρεται σε παρεμβάσεις που αποσκοπούν στην βελτίωση της όλης παραγωγικής διαδικασίας των κλάδων. Οι παρεμβάσεις που προτείνονται συμβάλλουν στην αύξηση της παραγωγικότητας του κλάδου, στην προστασία του περιβάλλοντος και στην βελτίωση της πρόσβασης των προϊόντων στην αγορά. Η δεύτερη κατηγορία παρεμβάσεων, που στηρίζεται στην παρουσίαση πρόσφατων ερευνητικών τεχνοοικονομικών αναλύσεων, υποδεικνύει τρόπους μείωσης του κόστους παραγωγής των προϊόντων. Στα πλαίσια αυτής της ανάλυσης παρουσιάζεται ενδεικτική ανάλυση υπολογισμού του ελλείμματος ανταγωνιστικότητας που οφείλεται στην διάρθρωση.

Συνοψίζοντας τα συμπεράσματα της μελέτης και ιδιαίτερα την πρόταση αναδιάρθρωσης, θεωρούμε ότι προκύπτουν οι παρακάτω προτάσεις πολιτικής:

i. Η επιδίωξη της βελτίωσης της αξιοποίησης των ξηρικών εδαφών της περιφέρειας που καλλιεργούνται με χειμερινά σιτηρά (3.200 χιλ. στρ.), η καλλιέργεια ενεργειακών φυτών ενδεχομένως προσφέρεται γι' αυτό το σκοπό.

ii. Η ανάδειξη της λαχανοκομίας σε κύριο κλάδο φυτική παραγωγής με τη δημιουργία κέντρων παραγωγής, μεταποίησης και εμπορίας.

iii. Η επέκταση της γκάμας πιστοποιημένων προϊόντων ποιότητας (ΠΟΠ και ΠΓΕ).

iv. Η αξιοποίηση της περιοχής Κάμπου Θεσσαλονίκης.

ν. Η αντιμετώπιση των προβλημάτων των περιοχών παρέμβασης (προβληματικών) που υποδεικνύονται στη μελέτη.